

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SINIF ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

SINIFINDA MÜLTECİ ÖĞRENCİ OLAN SINIF
ÖĞRETMENLERİNİN YAŞADIĞI PROBLEMLERİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Serhat GÜLCEGÜL

Danışman

Doç. Dr. Veli TOPTAŞ

Mart, 2020
KIRIKKALE

JURİ ONAY SAYFASI

Serhat Gülcegöl tarafından hazırlanan ‘ ‘ Sınıfta Mülteci Öğrenci Olan Sınıf Öğretmenlerinin Yaşadığı Problemlerin İncelenmesi ‘ ‘ adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Kırıkkale Üniversitesi İlköğretim Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul görmüştür.

Danışman :Doç.Dr.Veli TOPTAŞ

İlköğretim Anabilim Dalı, Kırıkkale Üniversitesi

Başkan:

Üye:

Tez Savunma Tarihi:...../...../2020

Bu tezin İlköğretim Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olması şartlarını yerine getirdiğimi onaylıyorum.

Prof. Dr.

Sosyal

Bilimler

Enstitüsü

Müdürü

.....

Kişisel Kabul Sayfası

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum’’ **Sınıfta Mülteci Öğrenci Olan Sınıf Öğretmenlerinin Yaşadığı Problemlerin İncelenmesi’’** adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve faydalandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak faydalanılmış olduğunu beyan ederim.

05/03/2020

Serhat GÜLCEGÜL

ÖNSÖZ

Bu çalışmada Sınıfında Mülteci Öğrenci Olan Sınıf Öğretmenlerinin Yaşadığı problemler ele alınmıştır. Çalışmanın bundan sonraki araştırmalara ışık tutması umutlanmaktadır.

Yüksek lisans eğitimimin başlangıcından itibaren her zaman bana destek olan, hiçbir konuda benden yardımını esirgemeyen, çalışmalarına yol gösteren, bilgilerinden sürekli yararlandığım danışman hocam Sayın Doç. Dr. Veli TOPTAŞ'a, eğitim hayatımın başından itibaren her türlü desteği sağlayan canım babama, anneme ve kardeşlerime, tez döneminde emeğini esirgemeyen canım eşime, çalışmalarda katkıları olan sınıf öğretmenlerine ve bu alanda yol almamı sağlayan hem yüksek lisans derslerinde hem de çalışmam boyunca her türlü desteği veren, beni böyle bir çalışma yapmaya yönlendiren, tecrübelerinden yararlanmama olanak sağlayan Doç. Dr. Hakan DÜNDAR'a, Kırıkkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı hocalarım ile tüm idari personeline ve Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürü Sayın Dr. Cem GENÇOĞLU'na da teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

Gülcegöl, Serhat ‘ ‘ Sınıfta Mülteci Öğrenci Olan Sınıf Öğretmenlerinin Yaşadığı Problemlerin İncelenmesi’’, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale, 2020.

Sınıfta mülteci öğrenci olan sınıf öğretmenlerinin yaşadığı problemlerin incelenmesine yönelik bu çalışma, betimsel tarama modelinde bir araştırmadır. Bu araştırmanın hedef evrenini Türkiye’de sınıfta mülteci öğrenci bulunan sınıf öğretmenleri, ulaşılabilir evrenini ise İç Anadolu Bölgesindeki illerde görev yapan ve sınıfta mülteci öğrenci bulunan sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Çalışmanın örnekleme amaçlı örnekleme türlerinden ölçüt örneklemeğe göre Kırşehir, Kırıkkale, Çankırı, Kayseri, Ankara ve Eskişehir İl merkezi ve ilçe merkezlerinde sınıflarında mülteci öğrenci bulunan sınıf öğretmenlerinden oluşmaktadır.

Bu çalışmada veriler, mülteci çocukların eğitim gördüğü sınıflarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin yaşadığı problemleri tespit etmek amacıyla geliştirilmiş olan ölçek ile toplanmıştır. Veri toplama aracı geliştirilirken pilot çalışma, Yozgat il merkezinde, sınıflarında mülteci öğrenci olan sınıf öğretmenleri ile gerçekleştirilmiş, asıl uygulamalar ise pilot çalışmada yer almayan Kırşehir, Kırıkkale, Çankırı, Kayseri, Ankara ve Eskişehir il ve ilçe merkezlerinde göçmen öğrencilere sahip olan sınıf öğretmenleri ile gerçekleştirilmiştir.

Araştırmaya göre erkek öğretmenlerin, kadınlara oranla sınıfta mülteci öğrencilerle ilgili daha çok problem yaşadıkları belirlendi. Sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrenci kaynaklı problemleri ölçeğinden aldıkları puanların mezun oldukları fakülte ve bölümlerden bağımsız olduğu, mesleki kıdemi 6-10 yıl olanların, 25 yıl ve üzerinde kıdeme sahip öğretmenlere göre sınıfta mülteci öğrenci kaynaklı problemleri ölçeğinden aldıkları puanların, öğrenim düzeylerinden, okuttukları sınıf düzeylerinden ve mülteci öğrencilerin uyruğundan bağımsız olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mülteci öğrenci, sınıf öğretmeni, eğitim sorunları

ABSTRACT

Gülcegöl, Serhat “ Studying the Problems of the Classroom Teachers with Refugee Students in their Classroom, Master Thesis, Kırıkkale, 2020

This study is a descriptive survey model that examines the problems experienced by classroom teachers who have refugee students in their classrooms. This research’s target population is the classroom teachers who have refugee students in their classrooms Turkey, while the accessible universe is the classroom teachers working in the provinces in Anatolia and who have refugee students in their classes. The sample of the study consisted of class teachers who had refugee students in their classrooms in the central districts of Kırşehir, Kırıkkale, Çankırı, Kayseri, Ankara and Eskişehir.

In this study, the data were collected with the scale developed to determine the problems experienced by the classroom teachers working in the classes where refugee children were educated. While the data collection tool was being developed, the pilot study was carried out with the classroom teachers who had refugee children in their classrooms in Yozgat and the actual applications were carried out with the classroom teachers who had refugee students in Kırşehir, Kırıkkale, Çankırı, Kayseri, Ankara and Eskişehir provinces which were not included in the pilot study.

In the study, it can be said that male teachers have more problems with refugee students in class than women teachers. Scores of class teachers on the scale of refugee students induced problems are independent of the faculty and department they graduated from, and the teachers who have seniority of 6-10 years’ experience more problems in the classroom than teachers with seniority of 25 or more. It was determined that the scores of class teachers on the scale of refugee students induced problems were independent of their education levels, the classes they taught, and the nationality of refugee students.

Key Words: Refugee Students, Classroom Teachers, Educational Problems

SİMGELER VE KISALTMALAR

UNHRC	Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
UNİCEF	Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuklara Yardım Fonu
AFAD	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
GEM	Geçici Eğitim Merkezi
TDK	Türk Dil Kurumu
YUKK	Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu
AB	Avrupa Birliği
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
DFA	Doğrulayıcı Faktör Analizi
IOM	Uluslar arası Göç Örgütü
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
GİGM	Göç İdaresi Genel Müdürlüğü

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1. Cinsiyete Göre Katılımcı Sayısı	19
Tablo 2. Geliştirme Aşamasındaki Ölçekte Yer Alan Maddelerin Uygunluk Oranları.....	23
Tablo 3. Sınıf Öğretmenlerinin Mülteci Öğrenci Kaynaklı Problemleri Ölçeği	26
Tablo 4. Sınıf Öğretmenlerinin Mülteci Öğrenci Kaynaklı Problemleri Ölçeği DFA Uyum İndeksleri	29
Tablo 5. Değişkenin Çarpıklık-Basıklık Katsayıları.....	30
Tablo 6. Normallik Testi	31
Tablo 7. Maddelerin frekans ve yüzdeleri.....	32
Tablo 8. Cinsiyete Göre Sınıf Öğretmenlerinin Mülteci Öğrenci Kaynaklı Problemleri Ölçeği Puanları Betimleyici İstatistikleri.....	36
Tablo 9. Cinsiyete Göre Sınıf Öğretmenlerinin Mülteci Öğrenci Kaynaklı Problemleri Ölçeği Puanları Bağımsız Örnekler t-Testi Tablosu.....	36
Tablo 10. Bölümlere Göre Sınıf Öğretmenlerinin Mülteci Öğrenci Kaynaklı Problemleri Ölçeği Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	37
Tablo 11. Kıdem Yılına Göre Sınıf Öğretmenlerinin Mülteci Öğrenci Kaynaklı Problemleri Ölçeği Puanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	38
Tablo 12. Öğrenim Düzeyine Göre Sınıf Öğretmenlerinin Mülteci Öğrenci Kaynaklı Problemleri Ölçeği Puanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	40
Tablo 13. Okutulan Sınıf Düzeyine Göre Sınıf Öğretmenlerinin Mülteci Öğrenci Kaynaklı Problemleri Ölçeği Puanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	41
Tablo 14. Mülteci Öğrencinin Uyuşmasına Göre Sınıf Öğretmenlerinin Mülteci Öğrenci Kaynaklı Problemleri Ölçeği Puanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	41

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Sınıf Öğretmenlerinin Mülteci Öğrenci Kaynaklı Problemleri Ölçeği Geliştirme Modeli (Aşama 1).....	21
Şekil Sınıf Öğretmenlerinin Mülteci Öğrenci Kaynaklı Problemleri Ölçeği Geliştirme Modeli (Aşama 2).....	22
Şekil 3. Sınıf Öğretmenlerinin Mülteci Öğrenci Kaynaklı Problemleri Ölçeği Geliştirme Modeli (Aşama 3).....	24
Şekil 4. Sınıf Öğretmenlerinin Mülteci Öğrenci Kaynaklı Problemleri Ölçeği'nin yamaç birikinti testine göre maddelerin yığılma grafiği.	26
Şekil 5. Sınıf Öğretmenlerinin Mülteci Öğrenci Kaynaklı Problemleri Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) Diyagramı.....	28

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
SİMGELER VE KISALTMALAR	vi
TABLOLAR	vii
ŞEKİLLER	viii
İÇİNDEKİLER.....	ix

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1.Problem Durumu	1
1.2.Araştırmanın Amacı	2
1.3.Araştırmanın Önemi	2
1.4.Problem Cümlesi	3
1.5.Alt Problemler	3
1.6.Sayıtlar	4
1.7.Sınırlılıklar	4
1.8.Tanımlar	4

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1.Kavramsal Çerçeve.....	6
2.1.1. Mülteci Öğrencilerin Eğitim Sorunu.....	6
2.1.2. İlgili Araştırmalar.....	11

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1.Araştırmanın Modeli	19
3.2. Evren ve Örneklem.....	19
3.3. Veri toplama Aracı	19
3.3.1. Sınıf Öğretmenlerinin Mülteci Öğrenci Kaynaklı Problemleri Ölçeği	20
3.3.1.1. Sınıf Öğretmenlerinin Mülteci Öğrenci Kaynaklı Problemleri Ölçeğinin Geliştirilmesi.....	20
3.3.1.1.1.Madde Havuzu Oluşturma Aşaması.....	21

3.3.1.1.2Yapı Geçerliği.....	24
3.3.1.1.3Doğrulatory Faktör Analizi (DFA) ile Elde Edilen Bulgular.....	27
3.4.Verilerin Toplanması.....	29
3.5.Verilerin Analizi.....	30
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
BULGULAR	
4.1.Birinci Alt Problemlle İlgili Bulgular ve Yorumlar	36
4.2.İkinci Alt Problemlle İlgili Bulgular ve Yorumlar	37
4.3.Üçüncü Alt Problemlle İlgili Bulgular ve Yorumlar	38
4.4.Dördüncü Alt Problemlle İlgili Bulgular ve Yorumlar	39
4.5.Beşinci Alt Problemlle İlgili Bulgular ve Yorumlar	40
4.6.Altıncı Alt Problemlle İlgili Bulgular ve Yorumlar	41
BEŞİNCİ BÖLÜM	
SONUÇ,TARTIŞMA VE ÖNERİLER	
5.1.1. Birinci Alt Problemlle İlgili Sonuç ve Tartışma	45
5.1.2. İkinci Alt Problemlle İlgili Sonuç ve Tartışma.....	46
5.1.3. Üçüncü Alt Problemlle İlgili Sonuç ve Tartışma.....	47
5.1.4. Dördüncü Alt Problemlle İlgili Sonuç ve Tartışma	48
5.1.5. Beşinci Alt Problemlle İlgili Sonuç ve Tartışma.	48
5.1.6. Altıncı Alt Problemlle İlgili Sonuç ve Tartışma	49
5.2.ÖNERİLER.....	49
KAYNAKÇA	51
EKLER	68

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde sırasıyla problem durumu, araştırmanın amacı ve önemi, problem cümlesi, alt problemler, sayıtlar, sınırlılıklar ve tanımlara yer verilmiştir.

1.1.Problem Durumu

2011 yılının başlarında komşu ülke Suriye’de başlayan olaylar ve iç savaş yüzünden birçok kişi Türkiye başta olmak üzere birçok ülkeye göç etmek zorunda kalmıştır. Suriye’den Türkiye’ye gelen Suriyeli sığınmacılar kamplarda ve kamp dışında hayatlarını sürdürmektedir. Mülteciler Derneği’nin verilerine göre, Türkiye’deki kayıtlı Suriyeli sayısı 25 Aralık 2019 itibarıyla toplam 3 milyon 571 bin 30 kişi olmuştur. Suriyelilerin ülkemizde kalış süreleri uzamış bu durumda sosyal uyumun sağlanmasını gerekli kılmıştır. Bu gereklilik neticesinde de insanların geçici barınma merkezleri dışında hayatlarını idame ettirmeleri desteklenmiştir. Geçici barınma merkezlerinde kalan Suriyelilerin sayısı 25 Aralık 2019 tarihi itibarıyla 62 bin 420 kişi olarak açıklandı. Türkiye’deki kayıtlı Suriyeli sayısı 25 Aralık 2019 tarihi itibarıyla 3 milyon 571 bin 30 kişi olmuştur. Bu kişilerin 1 milyon 926 bin 630’u (%53,9) erkeklerden, 1 milyon 644 bin 400’ü (%46,1) ise kadınlardan oluşuyor (‘Mülteciler Derneği, 2019).

Suriyeli öğrencilerin eğitim yaşantılarının yarıda kalmaması için acil bir çözüm olarak sunulan GEM’lerin, Türkiye’ye gelen göçün devam etmesi nedeniyle artan öğrenci sayısı da göz önünde bulundurulduğunda, sağlıklı koşullarda sürdürülebilir bir eğitim olanağı sunmalarının güç olduğu görülmüştür. MEB (2019)’a göre 2017’de 280 geçici eğitim merkezinde öğrenim gören öğrenci sayısı 250 bin iken, 2018’de yoğun Türkçe öğretiminin temel olduğu 19 ildeki geçici eğitim merkezlerindeki Suriyeli öğrenci sayısı 96 bin 841 kişiye geriledi. 2019 itibarıyla Milli Eğitim Bakanlığınca (MEB) yürütülen çalışmalar sonucunda, Türkiye’de eğitim çağındaki Suriyeli çocukların ilkokuldaki okullaşma oranı yüzde 96,30’a ulaşırken, mülteciler için dünya genelinde bu oran yüzde 61’de kaldı. Bu göç nedeniyle sınıflarda her bölgede göçmen öğrencilerin olduğu ve bununla ilgili sorunları olabileceği düşünülmüştür. Okullarda sınıfında mülteci öğrenci bulunan

öğretmenlerin öğrenim gördükleri üniversitelerde mülteci öğrencilere yönelik bir eğitim almadıkları bunun yanında MEB'in bu öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitim kursları vermemesinden dolayı öğretmenlerin mülteci öğrencilerle problem yaşadıkları ve yaşanan problemlerin çözümünde desteğe ihtiyacı olduğu görülmektedir. Okullarda mülteci öğrencisi bulunan öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik bir programın olmamasından dolayı hangi öğrenci grubunu ölçü olarak öğretim yapacağı konusunda yaşadığı belirsizlikler, öğretmenlerin dil problemi nedeniyle mülteci öğrenci ve aileleri ile iletişim sorunu yaşadıkları düşünülmüş ve bu sorunların tespitine ışık tutması için bu çalışma yapılmıştır.

1.2.Araştırmanın Amacı

Türkiye yalnızca Suriye'den üç milyonun üzerinde göçmen kabul etmiş bir ülkedir. Mülteciler Derneği'nin verilerine göre, Türkiye'deki kayıtlı Suriyeli sayısı 25 Aralık 2019 itibarıyla toplam 3 milyon 571 bin 30 kişidir. Bu üç milyon içerisinde bir milyona yakın çocuğun bulunduğu düşünüldüğünde Türkiye'yi şimdiden başlamak üzere yakın gelecekte ve uzun vadede barınma, sağlık, eğitim, entegrasyon, istihdam, sosyal hizmet (Soyupek, 2016: 183), kentleşme ve daha birçok kamu politikası alanında yüzleşmesi gereken problemler beklemektedir. Belirtilen problemlerin Türkiye'nin geleceği açısından çözülmesi gereken problemlerdir. Bu nedenden dolayı bu çalışmanın, eğitim sürecinin ilk basamağında olan göçmen ilkökul çocuklarının devam ettiği sınıflarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin yaşadığı problemlerin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda; sınıfında mülteci öğrenci olan sınıf öğretmenlerinin yaşadığı problemlerin cinsiyete, mesleki kıdeme, okuttıkları sınıf düzeyine, mülteci öğrencinin uyruğuna, mezun olduğu fakülte veya bölüme ve öğrenim düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığı belirlenmeye çalışılmıştır.

1.3.Araştırmanın Önemi

Göçe maruz kalmış veya göç eden çocukların yaşadığı sorunların en önemlilerinden birisi de okul çağındaki çocukların eğitimleri ile ilgilidir (Kurbegoviç, 2016). Göç eden çocukların yerleşmiş oldukları ülkedeki eğitime uyum sağlayamamasının nedenleri arasında sosyal ve kültürel uyum, dil, ekonomik yetersizlikler ve kötü

sağlık koşulları gibi engeller sıralanabilir. Bu nedenler yüzünden çocuklar eğitimin ciddi düzeyde dışında kalabilir (Rossi, 2008). Sağlıklı bir eğitimin sürdürülebilmesi için ekonomik, sosyal ve kültürel uyum ile sağlık koşullarının önemi görmezden gelinemeyecek kadar önemlidir. Eğitiminde hazırbulunuşluk düzeyini saydığımız bu öğeler etkilemektedir. Hazırbulunuşluk düzeyi düşük öğrenciler sınıfta iletişim ve uyum sorunu yaşamaktadırlar. Bu yüzden mülteci öğrenciler yaşayacakları uyum sorunundan dolayı eğitimlerini yarıda bırakabilir veya tamamen eğitimlerini sonlandırabilirler. Mülteci öğrencilerin uyum problemlerinin ortadan kaldırılmasında onlara şüphesiz en büyük desteği eğitim gördüğü öğretmenleri sağlayacaktır.

Szente, Hoot ve Taylor (2006) mülteci öğrencilere ilişkin, öğretmenlere düşen sorumluluklardan üç boyutun önemli olduğunu ileri sürmüşlerdir: çocukların yaşadığı stresle başa çıkmasına yardımcı olmak, akademik uyumlarına rehberlik etmek ve olumlu bir öğretmen modeli oluşturmaktır. Ülkelerinde yaşanan olaylar veya savaştan kaçan mültecilerin ve onların çocuklarının yaşadıkları stres ve kaygı göz önüne alındığında, bu streslere maruz kalan çocuklara okulda her türlü rehberlik ve uyum desteği vermek öğretmene düşen bir sorumluluktur.

Türkiye son beş yıl içinde özellikle Suriye olmak üzere, Irak ve Ortadoğu ülkelerinden önemli miktarda göç almıştır. Göçle gelen bireylerin çoğunluğu ise genç ve çocuklardan oluşmaktadır. Göçmenlerin topluma entegre olabilmelerinde eğitim en önemli etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışma mülteci çocukların eğitim gördüğü sınıflarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin yaşadığı problemin tespitinde önemli bir rol oynayacağı düşünülmektedir.

1.4.Problem Cümlesi

Sınıfında mülteci öğrenci bulunan sınıf öğretmenlerinin yaşadığı problemler nelerdir?

1.5.Alt Problemler

Sınıfında mülteci öğrenci bulunan sınıf öğretmenlerinin yaşadığı problemler,

- a) cinsiyete,
- b) mezun olduğu fakülte ve bölüme,
- c) mesleki kıdem yılı,
- d) öğrenim düzeyine,

- e) kaçınıcı sınıf okuttuğuna,
f) mülteci öğrencinin uyruğuna
göre farklılık göstermekte midir?

1.6.Sayıtlılar

Bu çalışmada kullanılan veri toplama aracı mülteci çocukların eğitim gördüğü sınıflarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin yaşadığı problemleri belirlemede yeterli olacağı düşünülmektedir. Çalışmaya katılan sınıf öğretmenlerinin sınıflarında öğrenim gören mülteci öğrencilerin eğitimi ile ilgili görüşlerini açıkça ifade edecekleri varsayılmaktadır.

1.7.Sınırlılıklar

Bu çalışma:

1. Uygulama sırasında kullanılan veri toplama aracı,
2. 2017-2018 eğitim-öğretim bahar ve 2018-2019 güz yarıyılları ile sınırlıdır.

1.8.Tanımlar

Göç: Göç isteğe bağlı veya zorunlu olarak, belli bir idari sınırı geçerek yaşam sahasını devamlı veya kalıcı olarak değiştirme olayıdır. Bu değişim bir şehirden başka bir şehre, bir bölgeden başka bir bölgeye veya bir kıtadan başka bir kıtaya olabilmektedir (Tümertekin ve Özgüç, 2002: 308).

Mülteci: Mülteci; kendi ikamet ettiği yaşam alanını bırakıp başka bir ülkeye sığınan, ikamet alanını savaş ve siyasi olaylar yüzünden zorunlu olarak terk edip eski yerleşim alanına dönme ihtimali olmayan kişidir (TDK, Türkçe Sözlük, Dalhouse ve Dalhouse, 2009; Roxas, 2010, Akt; Şeker & Aslan, (2015)

Kapsayıcı Eğitim: Eğitim kurumlarının ve süreçlerinin cinsiyet, etnik köken, dil, din, yerleşim yeri, sağlık durumu, sosyo ekonomik durum özelliklerinden ya da koşullarından bağımsız olarak tüm çocukların gereksinimlerine yanıt verecek biçimde yeniden düzenlenmesini öngören bir süreç olarak tanımlanmaktadır. UNESCO tarafından “öğrenenlerin farklı gereksinimlerine, onların eğitime, kültüre

ve topluma katılımını artırarak ve eğitim sisteminin içindeki ayrımcılığı azaltarak cevap verme süreci” olarak tanımlanmaktadır (Göksoy, 2019).

Kapsayıcı Okul: Öğretim programları ve yapılacak olan uygulamalarda tüm öğrencilerin bireysel özelliklerinin dikkate alınması ve tüm öğrencilerin yararlarını göz önünde bulundurarak hazırlayan kurumlardır (Göksoy, 2019).

Kapsayıcı Toplum: Saygı, onur, haysiyet, eşitlik, insan hakları, adalet, özgürlük ve çeşitlilik gibi ilkelerin ön planda olduğu dil, din ve ırk ayrımının yapılmadığı toplumlardır (Göksoy, 2019).

BÖLÜM II

Bu bölümde, araştırmaya ilişkin kavramsal çerçeveye ve konu ile ilgili yapılmış olan araştırmalara yer verilmiştir.

2.1.Kavramsal Çerçeve

2.1.1.Mülteci Öğrencilerin Eğitim Sorunu

Göç kavramı insanlık tarihinin başlangıcından günümüze kadar yaşanan bir olgudur. Zamanla nedenleri değişmiş olsa da günümüze kadar uzanmıştır. Her ne sebeple olursa olsun göçün sonucunda bir yer değiştirme hareketi, göç alan ve göç veren yerlerde bir nüfus değişikliği söz konusu olmuştur. Dünyada farklı nedenlere bağlı olarak insanlar kendi yaşam alanından ayrılarak farklı bölgelere ve ülkelere doğru yer değiştirmekte, bu durum göç olarak tanımlanmaktadır (Tuzcu ve Ilgaz, 2015). 20. yüzyıldan itibaren göç sorunu ülkelerin öncelikli problemleri arasında yer almaktadır. Özellikle geri kalmış veya gelişmekte olan ülkelerde yaşanan iç savaş, kargaşalar, ekonomik istikrarsızlık, sosyal yaşamın kötülüğü ve insanların daha iyi yaşam koşullarına sahip olma isteklerinden dolayı insanlar refah düzeyi yüksek batı ülkelerine yönelmektedir (Danış 2004:1). Bu duruma; Afganistan Savaşı, Körfez Savaşı, Arap baharı ve sonrasında yaşananlar ve Suriye iç savaşı örnek verilebilir.

Mülteci konusu, Irak ve Suriye’de yaşanan olaylar ve savaşlar sonucunda yoğun bir mülteci göçünün meydana gelmesiyle Türkiye için bir sorun haline gelmiştir. Türkiye bugün yalnızca Suriye’den üç milyonun üzerinde göçmen kabul etmiş bir ülkedir. GİGM’nin verilerine göre Türkiye’de kayıt altına alınan geçici koruma altındaki Suriyeli sayısı 30 Ocak 2020 itibariyle 3.576.344 kişi olmuştur. Soyupek, (2016: 183) bu üç milyon içerisinde bir milyona yakın çocuğun bulunduğu düşünüldüğünde Türkiye’yi; şimdiden başlamak üzere yakın gelecekte ve uzun vadede barınma, sağlık, eğitim, entegrasyon, istihdam, sosyal hizmet, kentleşme ve daha birçok kamu politikası alanında yüzleşmesi gereken problemlerin beklemekte olduğunu belirtmiştir.

İnsan yaşamında eğitimin önemi özellikle eğitimin temeli olan ilkokulun büyük önemi vardır. Bu bakımdan hayatlarını Türkiye’de devam ettiren ilkokul çağındaki mülteci öğrencilerin eğitimi de önemlidir. Mülteci öğrencilerin okula ve sınıfa entegre olabilmeleri, yaşadıkları olumsuzlukları unutmalarında en büyük yardımcıları sınıf öğretmenleri olacaktır. Mülteci öğrencilere en büyük desteği

verecek olan sınıf öğretmenlerine büyük görev düşmektedir. Eğitimin temelinin atıldığı, temel bilgi ve becerilerin öğretildiği, karmaşık öğrenmenin kazandırılmaya başlandığı, büyük sıkıntılar yaşamış mülteci öğrencilerin bu olumsuzluklardan kurtulmalarına, yaşadıkları ülkeye karşı olumlu duygular beslemeleri sınıf öğretmenlerinin tutumuyla ilgilidir (Sağlam ve Kanbur, 2017). Mülteci ilkökul öğrencilerinin devam ettiği sınıflardaki öğretmenlerin yaşadığı problemlerin tespiti, mülteci öğrencilerin eğitimlerinin daha verimli olmasında önemli bir rol oynayacaktır.

Mülteci çocukların okula uyum problemleri ortadan kaldırıldığında içe yönelim sorununda da ciddi azalmalar olacaktır. Mülteciler yeni yerleşim alanlarında sosyal ve kültürel hayata uyum sağlamak için çaba göstermektedirler (Birman, 2002). Okul çağında göçe maruz kalan çocukların okula uyum sağlayamamalarının, çocuğun gerek akademik başarısında gerek ruhsal sağlığında belirleyici rol oynadığı söylenebilir. Göç sonrası uyum sorununun çözülmesi, ciddi sosyal problemlerin de önlenmesine katkı sağlayacaktır. Göç yaşayan çocukların okul ve ev ortamında davranış ve uyum sorunlarının farklılaştığı, okulda daha fazla içe yönelim sorunları gösterdikleri saptanmıştır (Polat Uluocak, 2009). Mülteci çocukların okula entegre edilmesiyle yani eğitime dahil edilmesiyle çocukların geleceğe hazırlanacağı ve yaşanacak sorunların bertaraf edileceği söylenebilir.

Birçok travmaya maruz kalan mülteci çocuklar sosyal, duygusal, fiziksel ve bilişsel olarak etkilenmektedirler. Yaşadıkları savaş ve iç karışıklık nedeniyle mülteci öğrencilerin eğitiminde birçok eksikleri bulunmaktadır (Sutner, 2002; Rah, Choi ve Nguyen 2009, Akt: Şeker ve Aslan 2015). Mülteci çocuklar ve gençler için eğitim olanakları düzeltilmeli ve öğrenecekleri uygun bir ortam sağlanmalıdır (Kirk ve Cassity, 2007). Mülteci çocuklara eğitimle birlikte olumlu ortamların hazırlanmasının travmaları ortadan kaldıracağı ve birçok olumsuzluğu önleyeceği ifade edilebilir.

Zorunlu göçe maruz kalmış mülteci genç ve çocuklar geldikleri ülkede birçok travmaya maruz kalmış ve çocukların birçok ihtiyaçları karşılanmamıştır (Roxas, 2010). Mülteci çocukların barınma, gıda gibi önemli ihtiyaçlarının karşılanmaması yüzünden eğitim hayatlarında aksamalar meydana gelmekte veya eğitim hayatları sona ermektedir (Kultaş, 2017). Mülteci çocuklar için birçok ihtiyaç olmasına

rağmen bunların başında gelen en önemli ihtiyaç şüphesiz eğitimidir. Mülteci çocukların sosyal, kültürel ve psikolojik açıdan uyumlarının sağlanması için en önemli kurum okuldur (Holloway ve Valentine, 2000). Mülteci çocukların temel ihtiyaçları karşılanarak, eğitim sistemi üzerindeki uyum problemleri çözülerek geleceğe güvenli bakmaları sağlanmalıdır (Roxas, 2010).

Mülteci çocukların okula uyumlarının zorlaştığı, dil ve kültürel farklılıklarının bulunduğu ve bunun yanında ayrımcılığa maruz kaldıkları görülmektedir (Özcan, 2018). Mültecilerle ilgili yapılan birçok araştırmada mülteci çocukların dil engeli nedeniyle eğitimlerinin aksamalara uğradığı, mülteci öğrenci velilerinin çocuklara yeterli desteği vermediği, mülteci çocukların eğitim gördüğü okuldaki öğrenci, öğretmen ve idarecilerin davranışlarından kaynaklanan sorunlar yaşadığı görülmektedir (Roxas, 2011). Mülteci öğrencilerin yaşadıkları uyum ve iletişim sorununun temelini dil probleminin oluşturduğu görülmüştür. Mülteci öğrencilere ve ailelerine yönelik yapılacak olan dil eğitiminin, mülteci öğrencilerin yaşadıkları iletişim sorununun azalmasını sağlayacağı, bu sayede mülteci öğrenciler için amaçlanan eğitimde istenilen seviyeye ulaşılacağı tahmin edilmektedir.

Mülteci öğrencilerin sınıflarında görev yapan öğretmenler öğrencilerin gelişiminde etkilidirler. Ayrıca öğretmenlerin mülteci öğrencilere karşı gösterdikleri olumsuz davranışlar mülteci öğrencinin gelişimin önündeki en büyük engeldir (Roxas, 2011). Mülteci öğrencilerin eğitim gördüğü sınıflarda görev yapan öğretmenler mülteci öğrencilerin kültürel ve sosyal uyumunda, dil öğrenmesinde, okuma ve yazma becerileri edinmelerinde çok önemli bir konumdadırlar. Öğretmenlerin mülteci öğrencilere bu becerileri kazandırırken mülteci öğrencilerin aileleri ile sürekli iletişimde olmaları gerekmektedir (Şeker ve Aslan 2015). Göçe maruz kalmış mülteci çocukların uyumunun okuldaki deneyimlerden etkilendiği Amerika Birleşik Devletlerinde yapılan çalışmalarda görülmüştür (Mosselson, 2006). ABD’de mülteci öğrencilerin eğitim gördüğü sınıflarda görev yapan öğretmenlerin mülteci öğrencileri anlamak için daha fazla bilgiye ihtiyaç duydukları belirtilmiştir (Szente, Hoot ve Taylor, 2006). Türkiye’de de son yıllarda büyük bir sorun haline gelen sığınmacılar ile ilgili yapılan araştırmalarda Suriyeli sığınmacıların eğitim hizmeti alması noktasında ciddi sorunlar yaşandığı belirtilmektedir (Dinçer ve diğerleri, 2013; İltica ve Göç Araştırmaları Merkezi, 2013; Suriye’den İstanbul’a Gelen Sığınmacıları İzleme Platformu, 2013; UNICEF, 2015).

Yukarıdaki açıklamalara dayanarak Suriyeli öğrencilerin eğitim yaşantılarının yarıda kalmaması için acil bir çözüm olarak sunulan GEM'ler, Türkiye'ye doğru yaşanan göçle birlikte artan öğrenci sayısı ile da beraber eğitimin sağlıklı olarak yapılmasını güçleştirmektedir. Bu tür sorunları olan mülteci öğrencilere en büyük desteği şüphesiz öğretmenleri sağlamalıdır. Öğretmen ve diğer okul personelleri için bu durum görmezden gelinemeyecek bir durumdur (Calgary Eğitim Kurulu, 2015).

Geçmişteki yaşantılarını bilmediğimiz mülteci çocukların ihtiyaçlarını karşılamaya çalışan öğretmenler ne MEB'dan ne de okumuş oldukları üniversitelerden mülteci öğrencilere yönelik bir eğitim almamışlardır (Arar, Özücü ve Ak Küçükçayır, 2018). Sınıflarında mülteci öğrenci bulunan öğretmenler mülteci öğrencilerle ilgili problemlerde kendi yaşantı ve tecrübelerinden faydalanarak sorunları çözmeye çalışmaktadır. Ankara'da Geçici Eğitim Merkezi'nde yapılan bir araştırmada öğretmenlerin kendilerini yetersiz hissettikleri ifade edilmiştir (Kardeş ve Akman, 2018). Mülteci çocukların eğitim gördüğü sınıflarda görev yapan öğretmenlere hem hizmet içi hem hizmet öncesi eğitim verilmesinin mülteci öğrenci kaynaklı sorunlarının azalmasını sağlayacağı öngörülmektedir. Bu konuda MEB'in öğretmenleri desteklemesi gerekmektedir.

Mülteci çocukların eğitiminin önündeki en büyük engel şüphesiz dildir. Ankara, Çankırı ve Konya'da yapılan araştırmalarda öğretmenlerin mülteci öğrencilerle ilgili olarak en çok dil problemi yaşadıkları belirtilmiştir (Kiremit, Akpınar, ve Tüfekçi Akcan, 2018). İstanbul ve Bursa'daki bir araştırmada da Türk öğrenciler ile mülteci öğrenciler arasında kültürel bir kaynaşmanın olmadığı bu durumun en büyük sebebinin dil olduğu ifade edilmiştir (Kuzu Jafari, Tonga ve Kışla, 2018). Yine İngiltere'de Suriyeli öğrencilerle yapılan bir araştırmada dilin önemli olduğu vurgulanmıştır (Madziva ve Thondhlana, 2017). Tokat'ta yapılan bir araştırmada yine dil problemi ve öğrenci uyumu öne çıkmaktadır (Ereş, 2016). Denizli'deki yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim gördüğü okullarda görev yapan öğretmen ve idarecilerle yapılan çalışmada da dil engeli problem olarak görülmektedir (Sarıtaş, Şahin ve Çatalbaş, 2016). Afyonkarahisar ilinde yapılan başka bir araştırmada mülteci öğrencilerin eğitim gördüğü sınıflarda görev yapan öğretmenler en çok dil problemi ile karşılaştıklarını ifade etmişlerdir (Erdem, 2017). Eskişehir'de öğretmen ve yabancı uyruklu öğrencilerle yapılan araştırmada dil ve

kültürel uyumun eğitimin önündeki en büyük etken olduğu görülmüştür (Güngör ve Şenel, 2018).

Kanada’da yapılan bir araştırmada Suriyeli öğrencilerin eğitimde sorunlar yaşadığı ve bunların arasında akranlarıyla anlaşmazlıkları, öğretmenlerin hazırlanması ve mülteci çocuklara destek olması gibi problemlerin olduğu ifade edilmiştir (Gagné, Al-Hashimi, Little, Lowen, ve Sidhu, 2018a). Duruel, 2016; Emin,2016; Balkar, Şahin ve Işıklı-Babahan, 2016; Rehberlik ve psikolojik danışmanlığın mülteci öğrencilerin uyumunda önemli olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca çalışmalarında okullarda rehberlik servisinin mülteci öğrencilere yönelik çalışmalarda yetersiz kaldığını ifade ederek araştırmaların sonuçlarında da okullarda rehberlik servislerinin bu konuyla yeterince ilgilenmediğini belirtmişlerdir.

Mülteci öğrencilerin eğitim hayatlarının başarılı geçmesinde ailelerinin destek olması da önemlidir. Mülteci öğrencilerin aileleri de yaşamış oldukları olumsuz durumdan, temel ihtiyaçlarının karşılanmaması ve yaşadıkları dil problemleri nedeniyle çocuklarla ilgilenememektedirler. Tokat’ta öğretmenlerle yapılan bir araştırmada öğrenci velilerinin çocukların eğitimi ile ilgilenmedikleri belirtilmiştir (Ereş, 2016). Mardin’de yapılan araştırmada da benzer bir sonuca ulaşılmıştır. Sınıf öğretmenleri ile yapılan araştırmada veliler ile iletişim probleminin yaşandığı ifade edilmiştir (Aykırı, 2017). Tokatta yapılan benzer araştırmada da dil probleminin yanında öğrencilerin temel ihtiyaçlarının karşılanamamasının eğitimin önünde bir engel olduğu belirtilmiştir (Saklan ve Erginer, 2017). Ankara ilinde yapılan araştırmada annelerin de kültürel farklılık ve dil engeli nedeniyle çocukları ile ilgilenemediklerini belirtmişlerdir (Karslı Çalamak, 2018, Akt: Ergen ve Şahin, 2019). Kayseri’de yapılan araştırmada da velilerin işbirliğinin eksikliği belirtilmiştir (Moralı, 2018).

Levent ve Çayak (2017) İstanbul ilinde yaptıkları araştırmalarında okul idarecilerinin mülteci öğrencilerle daha kayıt aşamasında sorun yaşandığını belirtmişlerdir. Okul idarecileri mülteci öğrenciler için kullandıkları YÖBİS’ten memnun olduklarını ama bazı hataların düzeltilmesi gerektiğini söylemişlerdir. Ayrıca okul idarecileri mülteci öğrencilerde denklik sıkıntısı yaşadıklarını belirtmişlerdir. Okul yöneticileri kayıt aşamasında daha adil bir sistem gelirse mülteci öğrencilerin bazı okullara yığılmalarının önüne geçileceğini söylemişlerdir.

Araştırmacılar kayıt sisteminin okul idarecilerinin inisiyatifine bırakılmamasını, mülteci öğrencilerin yoğun olduğu okullarda Arapça bilen öğretmenlerin koordinatör olarak çalışmasını, okullarda rehberlik ve psikolojik danışmanların mülteci öğrencilere yönelik program hazırlamalarını, okul yöneticileri ve öğretmenlere çok kültürlü seminer verilmesini ve üniversitelerde çok kültürlülük ile ilgili derslerin konulması gerektiğini önermiştir

Sonuç olarak mülteci çocuklar da diğer çocuklar gibi ortak istek ve ihtiyaçlara sahiptir (Pinson ve Arnot, 2007). Araştırmalarda mülteci çocukların yaşadıkları travmalar sonucunda birçok psikolojik sorunun ortaya çıktığı görülmüştür (Roxas, 2011). Göçe maruz kalan çocuklar yerleştikleri ülkede dil engeli, ekonomik yetersizlik, sosyal uyumsuzluk ve temel ihtiyaçların yetersizliği gibi nedenlerle eğitim hayatlarını yarıda bırakabilirler (Rossi, 2008). Mülteci çocukların yerleştikleri ülkeye uyum sağlayıp, akademik olarak ilerleyebilmesinde okulun önemli olduğu söylenebilir. Olumlu bir okul ortamına sahip mülteci öğrencilerin, okula daha çabuk uyum sağladığı ifade edilmektedir. Okulda da olumlu bir ortamın tesisinde en önemli faktörün şüphesiz öğretmen olduğunu ifade edebiliriz. Sınıfında mülteci öğrencisi bulunan sınıf öğretmenlerinin yaşadığı problemlerin tespitinin mülteci öğrencilerin eğitim hayatlarında daha verimli ve olumlu bir imkân sunacağı düşünülebilir.

2.1.2. İlgili Araştırmalar

Bu kısımda sınıfında mülteci öğrenci bulunan öğretmenlerin yaşadıkları sorunlar, Suriyeli çocukların okullaşma sürecinde yaşadıkları problemler, Türkiye'deki Suriyeli göçmenlere yönelik yapılan eğitim çalışmaları, Türkiye'deki mültecilerin eğitim sorunu, sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarını inceleyen araştırmalara yer verilmiştir.

Cin (2018) Suriyeli öğrencilere eğitim veren sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları sorunlar ve psikolojik sağlamlık düzeyi adlı araştırmasında, Suriyeli öğrencilerle sınıfında sorun yaşayan öğretmenlerin oranı %54 olarak belirlemiştir. Bu durum araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısının sorun yaşadığını göstermektedir. Dil problemi en çok rastlanan problem olarak çıkmıştır. Problem yaşamayan öğretmenlerin problem yaşayan öğretmenlere göre psikolojik sağlamlık düzeyinin yüksek olduğu belirlenmiş. Öğretmenlere psikolojik sağlamlık becerilerinin

desteklenmesini ayrıca mülteci öğrencilere eğitim verme becerilerinin hizmet içi eğitimle desteklenmesini önermiştir.

Erdem (2017)'in sınıfında mülteci öğrenci bulunan sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları öğretimsel sorunlar ve çözüme dair önerileri adlı makalesinde eğitim sürecinde en büyük problemin dil olduğu, öğretmenlerin mülteci öğrenciler materyale ihtiyaç duyduğu, değerlendirme sürecinde öğretmenlerin nesnel bir yöntem kullanmadıkları bulgularına ulaşılmıştır. Ayrıca öğretmenlerin, mülteci öğrenciler için Türkçe ve Latin alfabesinin öğretimi için hazırlık kurslarının yapılması gerektiğini söylemişlerdir. Sonuç olarak öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik mesleki gelişim ihtiyacı olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenlere bu yönde hizmet içi eğitim verilmesini, hizmet öncesi öğretmen yetiştirme programlarının güncellenmesini önermiştir.

Şimsir ve Dilmaç (2018) yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim gördüğü okullarda öğretmenlerin karşılaştığı sorunlar ve çözüm önerileri adlı araştırmalarında öğretmenlerin karşılaştığı problemleri dil ve iletişim problemleri ile sosyal problemler olarak belirtmişlerdir. Mülteci öğrencilerin dil ve iletişim sorunu olarak Türkçeyi anlamadıklarını, Türk arkadaşları ile iletişim kuramadıklarını belirtmişlerdir. Mülteci öğrencilerin akademik olarak dersi anlayamadıkları, okuma-yazmada sorunlar yaşadıkları, ödev yapmadıkları, derse ilgisiz oldukları ve müfredat farkı yaşadıklarını söylemişlerdir. Ayrıca mülteci öğrencilerin yaşadığı sosyal sorunları dışlanma, kurallara uymama, kavga ve şiddet olarak sıralamışlardır. Araştırmada öğretmenlerin getirdiği öneriler olarak dil eğitimi, birlikte eğitim, aile ile irtibat kurmak, rehberlik ve sosyal etkinliklerin yapılması şeklinde sıralamışlardır.

Er ve Bayındır (2015) ilkokula giden mülteci çocuklara yönelik sınıf öğretmenlerinin pedagojik yaklaşımları adlı araştırmalarında mültecilerin birçok sorun yaşadıklarını söylemiştir. Bu sorunları ekonomik, sosyal, kültürel ve eğitim olarak sıralamıştır. Özellikle mülteci çocukların çok etkilendiğini bu durumun eğitimlerine yansımaları durumunda eğitim hayatlarında yaşanacak problemlerin ileride daha büyük sıkıntılar yaşayacaklarını söylemişlerdir. Sınıfında mülteci öğrenci bulunan sınıf öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğunun mülteci öğrencilerin eğitimine yönelik herhangi bir eğitim almadığını söylemişlerdir. Araştırmasına katılan öğretmenlerin mülteci çocukların eğitimlerini problemsiz bir şekilde

tamamlayamayacaklarını düşünmektedirler. Öğretmenlerin mülteci öğrencilerle ilgili hizmet öncesi eğitim almalarının önemini vurgulamışlardır.

Balkar, Şahin ve Babahan (2016)'ın Geçici Eğitim Merkezlerinde görev yapan Suriyeli öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlar adlı araştırmalarında Suriyeli öğretmenlerle Türk öğretmenlerin işbirliği yapabilmeleri için uygun ortamlarının olmadığını, GEM'lerde çalışan öğretmenlerin düşük ücret almalarının zorluklara yol açtığını, GEM de çalışan koordinatörlerin okul yöneticilerinin kendilerine karşı olumsuz tutum sergilediklerini, Suriyeli öğretmenlerin sınıf yönetimi konusunda desteğe ihtiyaçları olduklarını söylemişlerdir. Suriyeli öğretmenlere sınıf yönetimi konusunda hizmet içi eğitimler verilmesi, mesleki gelişimleri açısından Türk öğretmenlerle işbirliği yapabilecekleri ortamların sağlanması ve Suriyeli öğretmenlere Türkiye'deki okulların işleyişi ve yönetsel süreçleri hakkında oryantasyon eğitimi verilmesi önerilmiştir.

Kultas (2017) Türkiye'de bulunan eğitim çağındaki Suriyeli mültecilerin eğitimi sorunu adlı araştırmasında, Suriyeli ailelerin genellikle temel ihtiyaç sorunu ile uyum ve dil sorunu yaşadıklarını tespit etmiştir. Tespit edilen bu sorunların Suriyeli çocukların eğitimini olumsuz etkileyerek eğitimlerini bırakmalarına neden olduğunu saptamıştır. İllere Suriyeli öğrencilerin eğitimi ile ilgili birimin kurulmasını, muhtaç Suriyelilerin belli bir bölgeye toplanmasını, sivil toplum kuruluşlarının katkılarıyla Suriyeli ailelere temel ihtiyaç yardımlarının yapılmasını, sadece Suriyeli öğrencilerin eğitim göreceği bir okulun oluşturulmasını, Suriyeli çocukların okul malzemelerinin temin edilmesini, çocukların hazırbulunuşluk düzeyine göre sınıflara yerleştirilmesini önermiştir.

Gencer(2017) göç ve eğitim ilişkisi üzerine bir değerlendirme: Suriyeli çocukların eğitim gereksinimi ve okullaşma süreçlerinde karşılaştıkları güçlükler başlıklı çalışmasında Suriyeli çocukların, Türkiye' deki eğitim süreçlerindeki sorunlarını bu sorunlara çözüm önerileri sunmayı amaçlamaktadır. Suriyeli çocukların eğitiminin önündeki en büyük engelleri dil, ekonomi, eğitime erişim, müfredat ve sosyal uyum olarak belirtmiştir. Bu sorunlara çözüm olarak çocuklara ve ailelere sosyal uyumda destek olunmasını, sosyal hizmetin kolaylaştırılmasını, Suriyeli çocukları akranları ile kaynaştırmak için etkinlikler düzenlenmesini önermektedir.

Özer, Komşuoğlu ve Ateşok (2016)'nın Türkiye'deki Suriyeli çocukların eğitimi: sorunlar ve çözüm önerileri başlıklı makalelerinde Türkiye'deki Suriyeli mültecilerin eğitim sorunları ve çözümü ile ilgili önerilere yer vermiştir. Mülteci öğrencilerin eğitimde uyum problemi yaşadığını söylemiştir. Devam etmekte olan göç hareketleri nedeniyle eğitimde uzun vadeli bir kamu politikası oluşturulması gereği üzerinde durmuşlardır. Türkçe hazırlık sınıflarının açılmasını, anadilde ek derslerin verilmesini, mülteci öğrenci velilerine Türkçe öğretilmesini, farklı kütlülere saygılı temaların müfredata girmesini, öğretmenlere farklı kültürlerle nasıl davranılacağı konusunda yeterlilik kazandırılmasını ve velilere yönelik okul etkinliklerinin özendirilmesini önermişlerdir.

Şeker ve Aslan (2015) makalelerinde mülteci çocukların eğitimindeki sorunlara ve ihtiyaçlarına vurgu yapmaktadır. Mülteci çocukların dil sorunu ve yaşadığı stresten dolayı okula karşı tutumu, mülteci çocukların ailelerinin eğitime desteklerinin olmaması, mülteci öğrencinin geldiği yerde eğitim eksikliğinin olması gibi sorunlara değinilmiştir. Çözüm önerisi olarak mülteci öğrencilerin eğitiminde öğretmenlere çok kültürlü bir eğitimin verilmesinden, öğretmenlerin tutum ve davranışları üzerinde eğitim planının yapılmasından söz edilmiştir. Ayrıca mülteci çocukların sosyal uyumu ve akademik başarısının artması için çalışmaların yapılmasının faydalı olacağı belirtilmiştir.

Duruel (2016)'in Suriyeli sığınmacıların eğitim sorunu adlı makalesinde Türkiye'deki Suriyeli sığınmacıların eğitimindeki yaşanan zorluklar anlatılmıştır. Suriyeli sığınmacıların eğitimine yönelik birçok alanda geç kalındığını belirtmiştir. Suriyeli öğrenci ve aileleri için rehberlik ve danışma hizmetlerinin artırılmasını, eğitim kurumları ve STK'lar arası koordinasyonun sağlanmasını ayrıca Suriyelilere dil öğretecek kişilerin uzman kadrolardan seçilmesinin önemini söylemiştir.

Jalbout (2015), Suriye'de meydana gelen olayların Suriye'ye komşu bütün ülkeleri etkilediğini söylemiştir. Ayrıca mülteci çocuklar ve gençler için eğitim koşullarının düzeltilmesini vurgulamıştır. Sürdürebilir uzun vadeli bir mülteci eğitimi için daha maddi desteğin olması gerektiğini söylemiştir.

Başar, Akan ve Çiftçi (2018) 'nin mülteci öğrencilerin bulunduğu sınıflarda öğrenme sürecinde karşılaşılan sorunlar adlı makalelerinde kamp dışında bulunduğu yerleşim yerlerinde okula devam eden mülteci öğrencilerin öğrenme sürecinde

karşılaştıkları sorunları incelemişlerdir. Mülteci öğrencilerin dil probleminden dolayı öğrenme sürecinde problem yaşadıklarını, dil probleminden dolayı uyum sorunu yaşadıklarını söylemişlerdir. Mülteci çocuklara ve ailelerine Türkçe kursu verilmesi önerisinde bulunmuşlardır.

Perşembe (2010) F. Almanya'nın Baden-Württemberg eyaletinde eğitim sistemi ve Türk göçmen çocuklarının eğitim sorunları adlı makalesinde, Baden-Württemberg Eyaletinde yapılan araştırma sonuçlarına göre, Türk çocuklarının eğitimde başarısız olmalarında Almanca dil seviyelerindeki yetersizlik, ailelerin okul sistemi ile ilgisiz oluşları olarak sıralanmıştır. Para kazanmak için çalışıp evde zaman geçiremeyen velilerin çocukları ile de ilgilenemedikleri belirtilmiştir. Okulda sorun çıkaran Türk öğrenciler için velileri ile iletişim kurmaya çalışan öğretmenlerin velilere ulaşamadıkları, ulaşabile yetersiz dil nedeniyle öğretmenlerin velilerle diyalog kuramadıkları gözlenmiştir. Araştırma sonucuna göre eğitilmiş ya da çocuklarının öğretmenleriyle iyi diyaloglar kurabilen Türk ailelerinin çocuklarının daha başarılı olduklarını görmüştür.

Dromgold (2015) göç yönetimi alanı ve Türkiye'ye göç eden Suriyeliler başlıklı araştırmasında göç yönetimini aydınlatmaya ve anlaşılmasını sağlamaya çalışmıştır. Türkiye'de bir göç yönetim alanının varlığından söz edilebileceğini söylemiştir. Yapılan mülakatlarda Türkiye'deki Suriyelilerin barınma, dil, eğitim ve sağlık sorunlarının varlığından bahsetmiştir. Bu sorunların temelinde geçici statüde bulunmaların kaynaklandığını söylemiştir. Sorunların çözümü için kısa vadeli değil de uzun vadeli politikaların olmasının gerektiğini söylemiştir.

Fernández, Moraga ve Rapoport(2015), Suriye'de yaşanan karışıklık nedeniyle Avrupa'ya büyük bir kitlesel göçün yaşanmaya başlamasının yarattığı sorunlar üzerinde durmuştur. Avrupa ülkelerinde meydana gelen büyük mülteci akımı için kendi aralarında çözüm önerileri üretmeye çalıştıklarını anlatmıştır.

Ereş (2017) Türkiye'de göçmen eğitimi sorunsalı ve göçmen eğitiminde farklılığın yönetimi başlıklı çalışmasında Türkiye'deki göçmen çocukların eğitiminin amacına ulaşması için dil öğretiminin, öğretim yöntemlerinin, okul-aile işbirliğinin ve okul yöneticileri ile ilgili değişiklik ve düzenlemelere ihtiyacın olduğunu belirtmiştir. Göçmen eğitimi ile ilgili belirtilen ihtiyaçların çözümünde kalıcı eğitim politikalarının belirlenmesi gerektiğini söylemiştir. Ayrıca tüm eğitim düzeylerinde sorumlulukların paylaşılmasını, göçmen eğitime yönelik amaçların açıkca

belirlenmesini, göçmen eğitimi için finansman stratejilerinin belirlenmesini, öğretim programı ve pedagojik hazırlıkların tasarlanmasını, göçmen eğitime yönelik farkındalığın sağlanmasını ve bilimsel araştırmalarla göçmen eğitiminin izlenmesini önerilmiştir.

Ertaş ve Çiftçi Kıraç (2017) Türkiye’de Suriyeli göçmenlere yönelik yapılan eğitim çalışmaları adlı makalelerinde Türkiye’nin Suriyeli mültecilere yönelik uyguladığı eğitim politikalarını incelemişlerdir. Suriyeli mültecilerin eğitime yönelik politikaların uygulandığı ama uzun vadeli olması gerektiğini söylemişlerdir. Bunun yanında kamp dışında yaşayan mülteci öğrencilerin eğitime erişimi konusunda tedbirlerin alınmasını ve geniş kapsamlı bir mülteci politikasının uygulanmasının önemini vurgulamışlardır.

Taneri ve Tangülü (2017)’nin İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Sığınmacılara Bakış Açılarının İncelenmesi adlı çalışmalarında 4.sınıf öğrencilerinin sığınmacı öğrencilere karşı bakışları incelenmiştir. Bulgular arasında öğrenciler, gelen sığınmacılara karşı üzüntü duyduklarını, sığınmacıların gelme nedenleri arasında savaşın olduğunu düşündüklerini, öğrencilerin kendilerinin sığınmacı olmaları durumunda üzüleceklerini ve kendilerinin de sığınmacılar gibi hareket edeceklerini söylemişlerdir. Araştırmacılar öğrencilerin empati kurduklarında sığınmacılara karşı bakış açılarının değiştiğinin görüldüğünü söylemişlerdir. Öneri olarak eğitim kurumlarındaki öğrencilere sığınmacılar ile daha detaylı bilgilerin verilmesi gerektiği söylenmiştir.

Sağlam ve Kanbur (2017)’un sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi adlı makalelerinde öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının yeterli boyutu dışında kabul edilebilir; yeterli boyutunda ise arzu edilen düzeyden düşük olduğunu belirtmişlerdir. Bu durumu öğretmenlerin mülteci öğrencilerle ilgili eğitim almamalarından kaynaklandığını söylemişlerdir. Mülteci öğrencilerin eğitim gördüğü sınıflarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrencilerin eğitiminde kendilerini yeterli hissedebilmeleri ve kendilerini geliştirmeleri için öğretmenlerin hizmet içi eğitim almalarının sağlanmasının gerektiğini söylemişlerdir.

Kazu ve Deniz (2019) ‘in kapsayıcı eğitim bağlamında öğretmenlerin mülteci öğrencilere ilişkin tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi adlı makalelerinde öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarını çeşitli değişkenler açısından incelemişlerdir. Öğretmenlerin mülteci öğrencilere ilişkin

Tutumlarının iletişim boyutunda yüksek, uyum ve yeterlik boyutlarında kabul edilebilir düzeyde olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuç öğretmenlerin mülteci öğrencilerle iletişim boyutunda güçlük yaşamadığı; ancak, bu öğrencilerin eğitim ortamına entegre edilmelerinde yeterlilik ihtiyaçlarının olduğu şeklinde yorumlamışlardır. Öğretmenlere hizmet öncesi kapsayıcı eğitim kapsamında eğitimler verilmesi gerektiğini söylemişlerdir.

Jafari , Tonga ve Kışla (2018) 'nın Suriyeli öğrencilerin bulunduğu sınıflarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin görüşleri ve uygulamaları adlı makalelerinde öğretmenlerin Suriyeli ve Türk öğrenciler arasında kültürel bir çatışmanın yaşanmadığına inandıklarını belirtmişlerdir. Suriyeli ve Türk öğrenciler arasında kültürel bir kaynaşmanın önündeki engelin iletişimden kaynaklandığını söylemişlerdir. Bu nedenle öğretmenlerin Suriyeli öğrenciler için kültürel kaynaşmanın olması için dil etkinlikleri yaptıklarını söylemişlerdir. Ayrıca öğrenciler arası kaynaşmanın olması için öğretmenlerin grup etkinlikleri, değerler eğitimi ve çocuk oyunlarından faydalandıklarını belirtmişlerdir. Öneri olarak öğretmenlere dil problemlerinin çözümü için hizmet içi eğitim verilmesini, Suriyeli öğrencilerin ailelerine yönelik eğitim çalışmalarının yapılmasını, Suriyeli öğrenciler için ders dışında bireysel çalışmalar yapılmasını, eğitimde farklılıklara saygı ve hoşgörü ile ilgili değerlerin verildiği çalışmaların artırılmasını söylemişlerdir.

Kardeş ve Akman (2018) 'nın Suriyeli mültecilerin eğitimine yönelik öğretmen görüşleri adlı makalelerinde Suriyeli çocukların okula uyum ve Türkçeyi öğrenme problemlerinin olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenlerin mevcut müfredatın mülteci öğrenciler için uygun olmadığını belirttiklerini söylemişlerdir. Araştırmadaki öğretmenlerin mülteci öğrencilerin yaşadığı problemlerin dil kaynaklı olduğu ve bunun dil eğitimi almaları gerektiğini vurgulamışlardır. Bunun yanında mülteci öğrencilere yönelik sosyal destek hizmetlerinin genişletilmesinin yararlı olacağı söylenmiştir.

Dooley ve Thangaperumal (2011)'ın Pedagoji ve katılım adlı araştırmalarında öğretmenlerin mülteci öğrenciler için genellikle geleneksel eğitim yöntemlerini kullandıklarını, yeni yöntemleri kullanmadıkları için mülteci öğrencilerin akademik başarısını artırmada sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Miller (2012)'ın yaptığı çalışmada öğretmen yeterliliklerinin mülteci öğrenciler üzerinde etkili olduğunu vurgulamışlardır. Öğretmen yeterliliğinin

istenilen düzeyde olmaması durumunda mülteci öğrencilerde olumsuz öğrenme yaşantılarına neden olduğunu söylemişlerdir.

ÖZET

İncelenen çalışmalarda mülteci öğrencilerin eğitim gördüğü sınıflarda görev yapan öğretmenlerin mülteci öğrencilerle yaşadığı en büyük problemin dil problemi olduğu ifade edilmiştir (Cin, 2018; Erdem, 2017; Kultas, 2017; Gencer, 2017; Özer, Komşuoğlu ve Ateşok, 2016; Şeker ve Aslan, 2015; Duruel, 2016; Başar, Akan ve Çiftçi, 2018; Kardeş ve Akman, 2018; Dromgold, 2015; Ereş, 2017; Jafari, Tonga ve Kışla, 2018; Perşembe, 2010). Mülteci öğrencilerin yaşadıkları uyum ve iletişim sorununun temelini dil oluşturmaktadır.

Sınıfta mülteci öğrenci bulunan öğretmenlerin ne mezun oldukları üniversitede nede MEB’de kendilerine mülteci öğrencilerle ilgili eğitimin verilmediğini, bu yüzden mülteci öğrencilerle ilgili problemlerin çözümünde sıkıntılar yaşadıkları görülmektedir. Mülteci öğrencilerle çalışan öğretmenlere MEB tarafından hizmet içi eğitimin verilmesi mülteci öğrencilerin eğitimlerinde amaçlanan başarıyı artıracığı öngörülmektedir. Yapılan araştırmalarda da hizmet içi eğitimin verilmesinin gerekliliği vurgulanmıştır.(Balkar, Şahin ve Babahan, 2016; Sağlam ve Kanbur, 2017; Jafari, Tonga ve Kışla, 2018).

Mülteci öğrencilerle çalışacak öğretmenlerin hizmet öncesinde eğitim almalarının mülteci öğrencilerle yaşanacak problemleri daha aza indireceği yapılan araştırmalarda belirtilmiştir.(Er ve Bayındır, 2015; Kazu ve Deniz, 2019).

Mülteci öğrencilerin daha sağlıklı bir eğitim almaları için ekonominin şüphesiz önemi yüksektir. Yaşadığı olumsuz durumdan etkilenen mülteci öğrencilere temel ihtiyaç ve eğitim malzemelerinin temini mülteci öğrencilerin eğitimlerinde yaşanacak olumsuzlukların önüne geçecektir.(Kultas, 2017; Jalbout, 2015; Gencer, 2017). Mülteci öğrenci ve ailelerine yapılacak olan temel ihtiyaç yardımları ile mülteci öğrencilerin eğitiminde süreklilik sağlanacağı tahmin edilmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın yöntemi, modeli, hedef evren ve örnekleme, ölçek geliştirme süreci, verilerin toplanması ve analizi açıklanmıştır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Mülteci çocukların eğitim gördüğü sınıflarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin yaşadığı problemler ve bu problemlerin çözümüne ilişkin görüşlerinin belirlenmesine yönelik bu çalışma, nicel araştırma türlerinden betimsel tarama modelinde bir araştırmadır. Tarama modelleri geçmişte veya halen var olan bir durumu mevcut şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır (Karasar, 2011).

3.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın hedef evrenini Türkiye’de sınıfında mülteci öğrenci bulunan sınıf öğretmenleri, ulaşılabilir evrenini ise İç Anadolu bölgesindeki illerde görev yapan ve sınıfında mülteci öğrenci bulunan sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Çalışmanın örnekleme amaçlı örnekleme türlerinden ölçüt örnekleme göre Kırşehir, Kırıkkale, Çankırı, Kayseri, Ankara ve Eskişehir İl merkezi ilçe merkezlerinde sınıflarında mülteci öğrenci bulunan sınıf öğretmenlerinden oluşmaktadır. Öğretmenlerin cinsiyete göre dağılımları Tablo 1’deki gibidir.

Tablo 1. Cinsiyete Göre Katılımcı Sayısı

Cinsiyet	Kadın	Erkek	Toplam
Sayı	298	179	477
Yüzde	%62	%38	%100

Tablo 1 incelendiğinde veri toplanan grubun %62 (N=298) kadın, %38 (N=179) erkek olmak üzere toplamda 477 sınıf öğretmeninden oluştuğu görülmektedir.

3.3. Veri toplama Aracı

Bu çalışmada veriler, araştırmacı tarafından geliştirilen sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrenci kaynaklı problemleri ölçeceği ile toplanmıştır. Veri toplama aracı geliştirilirken

pilot çalışma, Yozgat ilinde sınıflarında göçmen çocuklar olan 150 sınıf öğretmeni ile gerçekleştirilmiş, asıl uygulamalar ise pilot çalışmada yer almayan Kırşehir, Kırıkkale, Çankırı, Kayseri, Ankara ve Eskişehir il ve ilçe merkezlerinde göçmen öğrencilere sahip olan sınıf öğretmenleri ile gerçekleştirilmiştir.

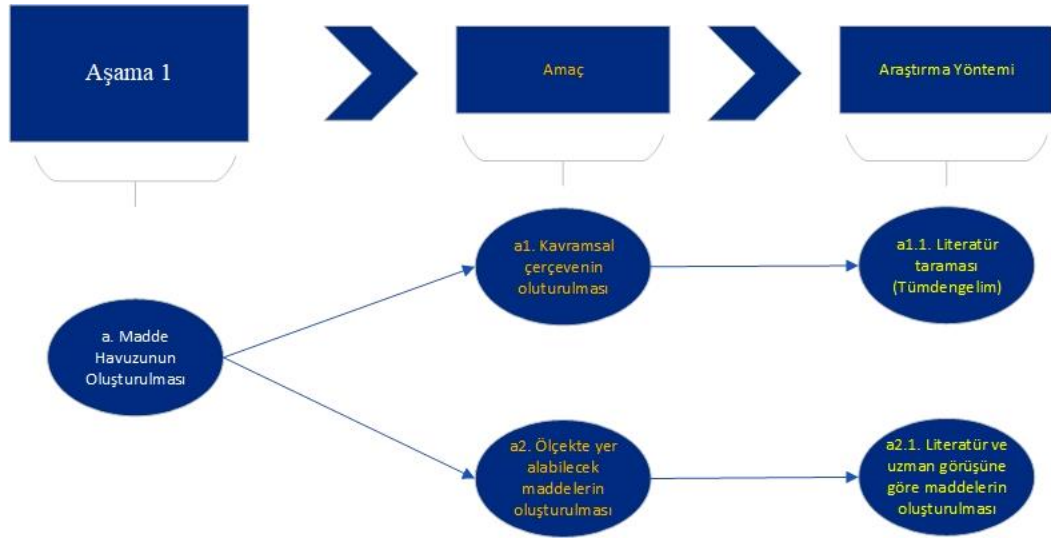
3.3.1. Sınıf Öğretmenlerinin Mülteci Öğrenci Kaynaklı Problemleri Ölçeği

3.3.1.1. Sınıf Öğretmenlerinin Mülteci Öğrenci Kaynaklı Problemleri Ölçeğinin Geliştirilmesi

Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan “Sınıf Öğretmenlerinin Mülteci Öğrenci Kaynaklı Problemleri Ölçeği”nin geliştirilmesi çalışmalarına başlanılmadan önce kuramsal çerçevenin oluşturulması ve araştırmanın temellendirilmesi amacıyla literatür taraması yapılmıştır. Bu aşamadan sonra ölçeğin geliştirilmesi amacıyla 3 adımlı bir süreç izlenmiştir. Bu adımlar sırasıyla şu şekildedir (Hinkin,1988; Cohen ve Swerdlik, 2010; Erkuş, 2012, Özdamar, 2016):

1. Aşama: Madde havuzunun oluşturulması,
2. Aşama: Ölçeğin geliştirilmesi ve yapılandırılması,
3. Aşama: Ölçeğe son şeklinin verilmesi.

Ölçek geliştirme süreci üç aşama olarak planlanmıştır. Sürecin ilk aşaması Şekil 1'deki gibidir.

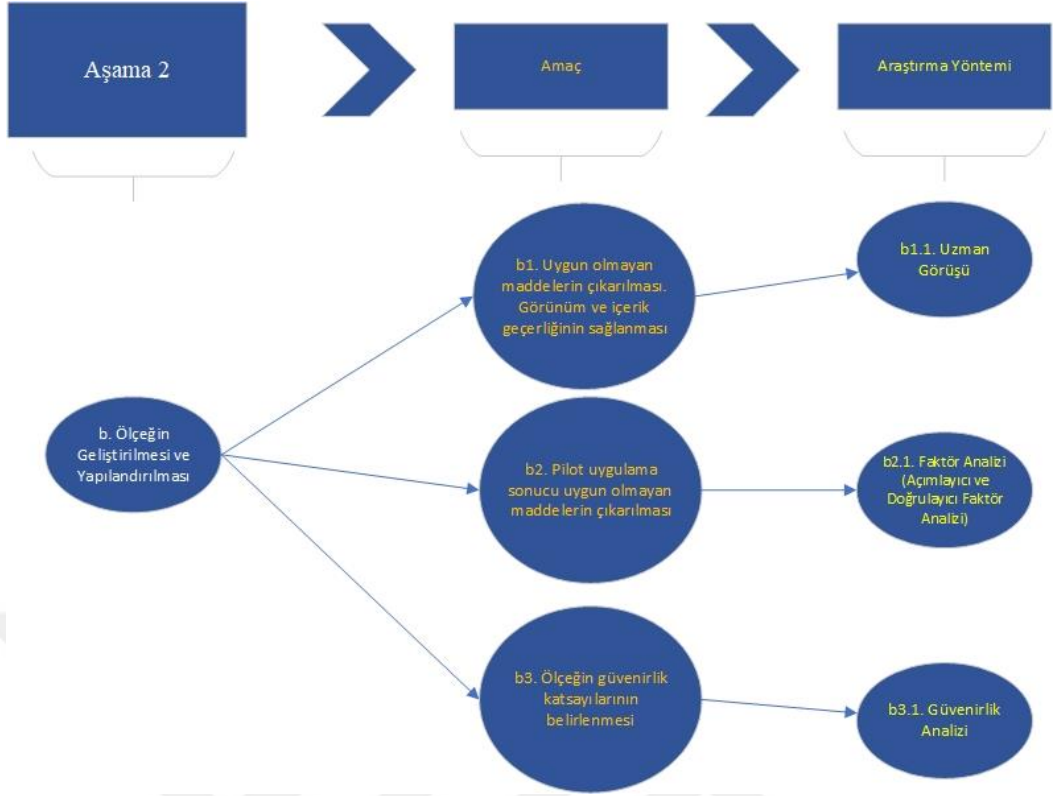
Şekil 1. Sınıf Öğretmenlerinin Mülteci Öğrenci Kaynaklı Problemleri Ölçeği Geliştirme Modeli (Aşama 1)

Her aşama için amaçlar ve araştırma yöntemleri ayrı ayrı belirlenmiş olup birinci aşamada öncelikle madde havuzu oluşturulmuştur.

3.3.1.1.1. Madde Havuzu Oluşturma Aşaması

Konu ile ilgili alan yazını taranmıştır. Yerköy ilçesinde sınıfında mülteci öğrenci bulunan sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları problemler belirlenmiştir. Öğretmenlerin genel olarak yazdıkları konu başlıkları içerisinde 31 maddelik pilot ölçek oluşturulmuştur. Ölçeğin derecelendirilmesi ise “5-Her Zaman”, “4-Genellikle”, “3-Bazen”, “2-Nadiren”, “1-Hiçbir Zaman” şeklinde sınıflandırılmıştır.

Şekil 2’de ölçeğin geliştirme ve yapılandırma aşamalarından bahsedilmiştir.

Şekil 2. Sınıf Öğretmenlerinin Mülteci Öğrenci Kaynaklı Problemleri Ölçeği Geliştirme Modeli (Aşama 2)

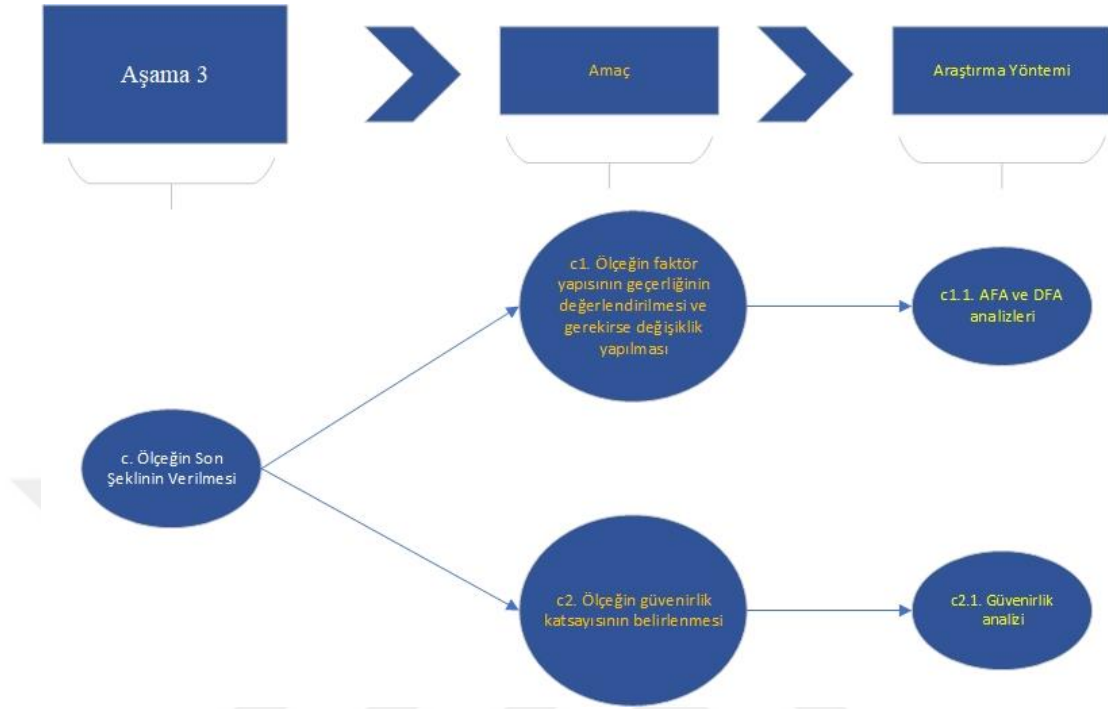
Bu aşamada 31 maddelik taslak ölçek on uzmanın görüşüne sunulmuştur. İki ölçme ve değerlendirme uzmanı, altı alan uzmanı ve iki dil uzmanının görüşüne başvurulmuştur. Uzmanlardan gelen görüşler doğrultusunda bazı maddeler düzeltilmiş bazı maddeler ise ölçekten çıkartılmıştır. Sonuç olarak taslak ölçekteki madde sayısı 20'ye inmiştir. Uzmanlardan gelen görüşlere göre elde edilen sonuçlar Tablo 2'deki şekildedir.

Tablo 2. Geliştirme Aşamasındaki Ölçekte Yer Alan Maddelerin Uygunluk Oranları

Maddeler	Uygun %	Uygun Değil %	Maddeler	Uygun %	Uygun Değil %
M1	90	10	M17	30	70
M2	100	0	M18	80	20
M3	100	0	M19	80	20
M4	90	10	M20	100	0
M5	80	20	M21	100	0
M6	100	0	M22	100	0
M7	100	0	M23	10	90
M8	30	70	M24	80	20
M9	70	30	M25	100	0
M10	100	0	M26	100	0
M11	40	60	M27	20	80
M12	30	70	M28	70	30
M13	30	70	M29	80	20
M14	10	90	M30	30	70
M15	20	80	M31	100	0
M16	20	80			

Uzmanlardan gelen dönütler neticesinde her bir madde için ayrı ayrı uyuşma düzeyleri hesaplanmıştır. Elde edilen sayısal veriler ve eleştiriler ışığında pilot çalışma için maddeler şu şekilde seçilmiştir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2013, s.133): %90-100 arasında maddeler ölçeğe alınmış, %70-80 uyuşma düzeyi gösteren maddeler içinse gelen eleştiriler doğrultusunda revize edilerek ölçeğe alınmıştır. Revize edilen maddelerde ifade ediliş ve sözcük bazında düzeltmeler yapılmıştır. Buna göre M8, M11, M12, M13, M14, M15, M16, M17, M23, M27 ve M30 maddeleri uzman görüşleri doğrultusunda ölçekten çıkarılmıştır. Geriye M1, M2, M3, M4, M5, M6, M7, M9, M10, M18, M19, M20, M21, M22, M24, M25, M26, M28, M29 ve M31 ile 20 maddelik ölçek pilot çalışma için hazır hale getirilmiştir. Böylelikle görünüm ve kapsam geçerliği uzman görüşlerine başvurularak sağlanmıştır (Muijs, 2004, Şencan, 2005; Tavşancıl, 2005). İkinci aşamada yapılan bir diğer işlem ise pilot uygulamadır. Pilot çalışma sonucunda elde edilen verilere açılımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri yapılmış

ardından ölçeğin güvenirlik katsayısı olarak Cronbach Alfa katsayısı 0.828 olarak hesaplanmıştır.

Şekil 3. Sınıf Öğretmenleri Sınıf İçi Problem Ölçek Geliştirme Modeli (Aşama 3)

Bu aşamada yapı geçerliği ve güvenirlik için yapılan analizler ile elde edilen sonuçlar bulgulanmıştır. İlk olarak yapı geçerliği üzerinde durulacaktır.

Geliştirilen deneme formu aracılığıyla toplanan veriler analiz edilmeden önce split-half yöntemi kullanılarak ikiye ayrılmış böylelikle verilerin yarısında açımlayıcı faktör analizi diğer yarısında ise doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır (Worthington ve Whittaker, 2006). Böylece toplanan ve analize alınan 150 ölçeğin 75 tanesi açımlayıcı diğer 75 tanesi ise doğrulayıcı faktör analizinde kullanılmıştır.

3.3.1.1.2. Yapı Geçerliği

Açımlayıcı Faktör Analizi ile Birlikte Elde Edilen Bulgular

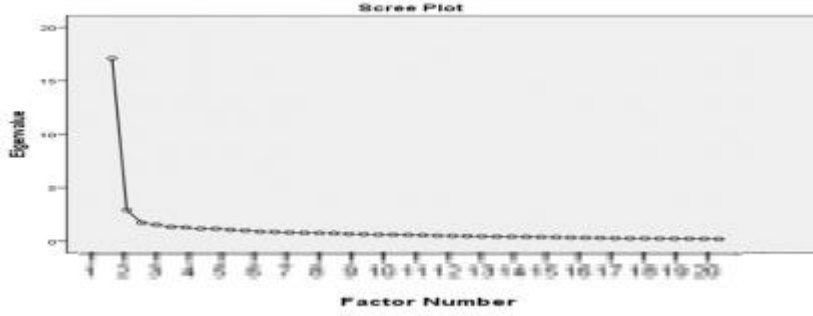
Açımlayıcı faktör analizi (AFA) yapılmadan önce toplanan verilerin uygunluğuna bakılmıştır. Verilerin uygunluğu için örneklem büyüklüğü, kayıp veri sorunun olup olmadığı ve normallik varsayımları kontrol edilmiştir. İlk olarak örneklem büyüklüğüne bakılmıştır. Ölçek geliştirme çalışmalarında örneklem büyüklüğü ile

ilgili tam bir uzlaşma olmamasına rağmen genel olarak kabul gören fikir madde sayısının 5 ile 10 katı kişiye uygulama yapılmasıdır (Kline, 1994; Hinkin, 1995; Comrey ve Lee, 2013; Pallant, 2013). Ancak Büyüköztürk (2002) ise güçlü ve net faktörlerin bulunabilmesi için 100 ile 200 arasında bir örneklem büyüklüğünün yeterli olduğunu belirtmiştir. Pilot uygulamanın verileri Yozgat il ve ilçe merkezlerinde sınıfında mülteci öğrenci bulunan sınıf öğretmenlerine uygulanmıştır. Öğretmenlere ölçek dağıtılırken örneklemede her kademedeki (1.,2.,3. ve 4.sınıf) öğretmeni olmasına özen gösterilmiştir. Ölçek toplam 157 öğretmene uygulanmıştır. Toplanan verilerde herhangi bir kayıp değer sorunu yaşanmaması için eksik doldurulan 7 tane ölçek çalışmaya dahil edilmemiştir. Sonuç olarak 150 ölçek pilot çalışma için yapı geçerliği ve güvenirlik çalışmalarına dahil edilmiştir. Ayrıca verilerde uç değer sorununa rastlanmamıştır.

Faktör analizinde temel amaç aynı yapıyı ölçtüğü düşünülen çok sayıda değişkenden, az sayıda anlamlı değişkenler elde etmektir (Comrey ve Lee, 2013). Eldeki 75 verinin açımlayıcı faktör analizi için uygunluğu ve yeterliğini belirlemek amacıyla Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Barlett Küresellik testi sonuçlarına bakılmıştır. Ölçeğin KMO değeri 0,754 bulunmuştur. Bu değer .50'den büyük olması eldeki veri setinin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir. Bu değer yüksek olması durumunda her bir değişkenin diğer değişkenler tarafından mükemmel bir şekilde tahmin edilebileceği varsayılmaktadır (Çokluk, Şekercioğlu, Büyüköztürk, 2014: 207). Barlett küresellik testi sonucu ise ($\chi^2=1,1263$) ($p=.00$) olarak bulunmuştur. Bartlett Küresellik Testi sonuçları bir kay-kare istatistiğidir. Bu sonucun .05'ten küçük olması durumunda veri seti faktör analizine uygundur (Yurdağül, 2005). Bununla birlikte madde korelasyonlarına bakıldığında maddeler arası düşük ilişki olmadığı ve matrisin birim matris özelliği taşımadığı Barlett testi ile ortaya konulmuştur. Dolayısıyla elde edilen veri setinin açımlayıcı faktör analizinin yapılması için yeterli olduğu sonucuna varılmıştır.

Bu aşamada nihai formda yer alacak maddeleri belirlemek için madde toplam korelasyon değeri .30 ve madde öz değeri .1 olmasına dikkat edilmiş ve sonuç olarak M5, M9, M18, M19, M24, M25 ve M28 maddeler ölçekten çıkarılmıştır (Büyüköztürk, 2007). Toplam korelasyon değerleri .30'un altında olan 7 madde ölçekten çıkarıldıktan sonra tekrar faktör analizi yapılmıştır. Maddelerin faktör dağılımlarının incelenebilmesi için "Varimax Dik Döndürme Tekniği" kullanılmıştır. Ölçek öz değeri 1'den büyük olmak üzere tek faktör altında toplanmış, en düşüğü

0.49 en yüksek 0.84 olmak üzere bütün maddelerin uygun yük değerleri taşıdığı belirlenmiştir. Faktör analizi sonucu elde edilen yamaç birikinti testi sonucunda oluşan Şekil 4'teki grafik incelendiğinde ölçeğin tek faktör altında toplandığı görülmektedir.

Şekil 4. Sınıf Öğretmenlerinin Mülteci Öğrenci Kaynaklı Problemleri Ölçeği'nin yamaç birikinti testine göre maddelerin yığılma grafiği.

Sınıf öğretmenleri "Sınıf Öğretmenlerinin Mülteci Öğrenci Kaynaklı Problemleri Ölçeği"nin yamaç birikinti testi sonucu incelendiğinde ölçeğin tek faktör altında toplanan tek boyuttan oluştuğu ve toplam varyansın %33.119 'sini açıkladığı görülmektedir. Tek boyuttan oluşan maddelerin faktör yükleri Tablo 3'de gösterilmiştir.

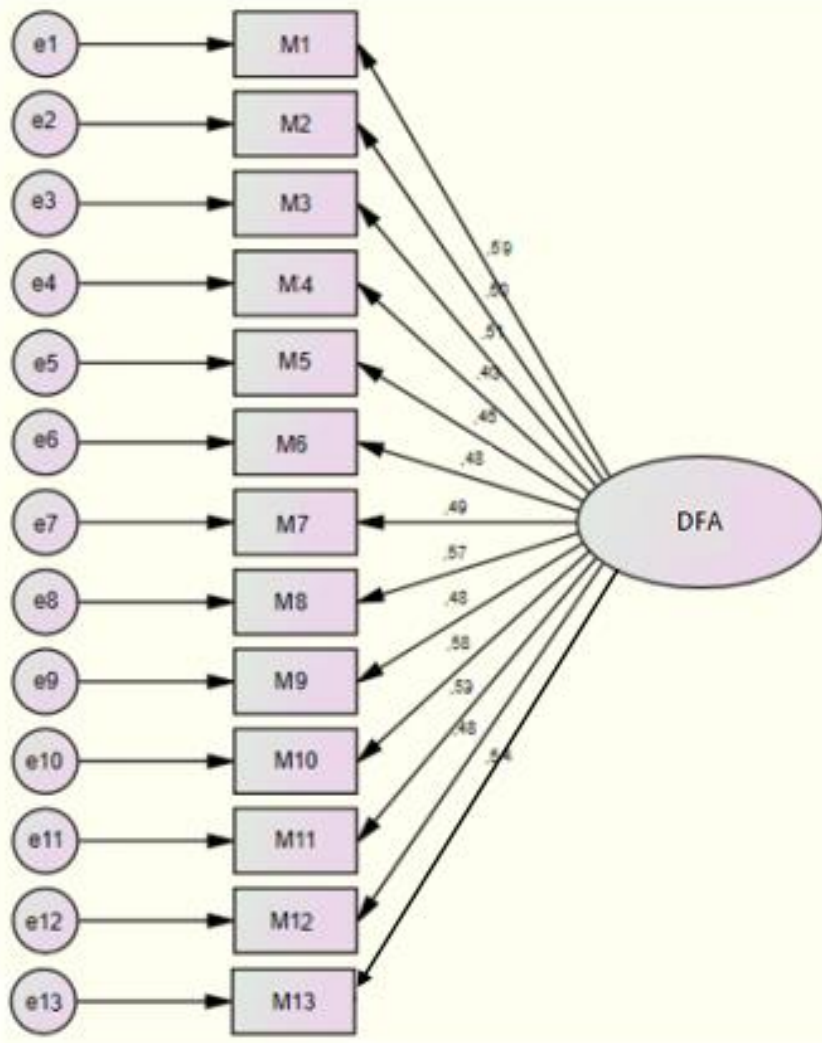
Tablo 3. Sınıf Öğretmenlerinin Mülteci Öğrenci Kaynaklı Problemleri Ölçeği

Madde No	Faktör Yüğü
M1	.68
M2	.61
M3	.65
M4	.69
M5	.49
M6	.84
M7	.81
M8	.78
M9	.77
M10	.67
M11	.62
M12	.72
M13	.85
Açıklanan Toplam Varyans	33,119

Tablo 3 incelendiğinde ölçeğin tek boyut altında toplanmış 13 maddeden oluştuğu maddelerin faktör yüklerinin. 49 ile. 84 arasında değiştiği ve. 30 kabul düzeyini geçtiği görülmektedir. Ayrıca tek faktörlü ölçeğin toplam varyansın %33,119'unu açıkladığı yeterli düzey olan %30'un üzerinde olduğu bulgulanmıştır (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2014).

3.3.1.1.3Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ile Elde Edilen Bulgular

Yeni bir ölçek geliştirilmesi aşamasında sadece açımlayıcı faktör analizinin yapılması uygun görülmemekte önceden yapılandırılmış olan ölçeğin doğrulayıcı faktör analizinin de incelenmesi önerilmektedir (Hinkin, 1995; Brown, 2015). Bunun için Sınıf İçi Problem Ölçeğinin tek faktörlü deseninin test edilmesi amacıyla 13 maddeden oluşan ölçeğe DFA uygulanmıştır. Toplanan verilerin diğer yarısına uygulanan (N=75) analiz sonucunda elde edilen faktör analiz diyagramı Şekil 5'te ve model uyum indeksleri Tablo 4'te verilmiştir.

Şekil 5. Sınıf Öğretmenlerinin Mülteci Öğrenci Kaynaklı Problemleri Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) Diyagramı

Şekil 5'teki DFA diyagramının elde edildiği analizlerin gerçekleştirilmesinde “maksimum olabilirlik yönteminden” faydalanılmıştır. Tek boyutlu bir yapı olan ölçeğin analiz sonucunda bütün maddelerinin ilgili boyutta yük değerleri aldığı bu değerlerin. 46 ile. 59 arasında değiştiği bulunmuştur. Bunun dışında Tablo 4'te model veri uyumu indeksleri verilmiştir.

Tablo 4. Sınıf Öğretmenlerinin Mülteci Öğrenci Kaynaklı Problemleri Ölçeği DFA Uyum İndeksleri

İndeks	Mükemmel Uyum Ölçütü	Kabul Edilebilir Uyum Ölçütü	Araştırma Bulgusu	Sonuç
χ^2/sd	$\chi^2/sd < 3$	$\chi^2/sd < 4-5$	2.83	Mükemmel Uyum
RMSEA	$0 \leq RMSEA \leq .05$	$.05 \leq RMSEA \leq .08$	0.073	Kabul Edilebilir Uyum
SRMR	$0 \leq SRMR \leq .05$	$.05 \leq SRMR \leq .10$	0.042	Mükemmel Uyum
NFI	$.95 \leq NFI \leq 1$	$.90 \leq NFI < .95$	0.903	Mükemmel Uyum
CFI	$.97 \leq CFI \leq 1$	$.95 \leq NFI < .97$	0.959	Kabul Edilebilir Uyum
NNFI	$.95 \leq NNFI \leq 1$	$.90 \leq NNFI < .95$	0.976	Mükemmel Uyum

Tablo 4 incelendiğinde maksimum olabilirlik kestirimi kullanan DFA sonuçlarına göre uyum değerleri $\chi^2/sd=2.83$, RMSEA= 0.073 , SRMR= 0.042, NFI = 0.903 , CFI = 0.959, NNFI=0.976 olarak bulunmuştur. Değerler incelendiğinde tamamının mükemmel uyum ya da kabul edilebilir uyum sınırları içerisinde olduğu görülür. Sonuç olarak elde edilen bu modele göre faktörlerin veriler ile onaylandığını görülmüştür (Tabachnick ve Fidell, 2001; Hooper, Coughlan ve Mullen, 2008).

Buna göre elde edilen tek faktörlü ve 13 maddeden oluşan ölçekte alınabilecek minimum puan 13, maksimum puan ise 65 tir. Ölçeğin iç tutarlık katsayısı (Cronbach α) 0.828 olarak bulgulanmıştır.

3.4.Verilerin Toplanması

Araştırmanın verilerinin toplanması için Sosyal Bilimler Enstitüsü aracılığı ile Milli Eğitim Bakanlığından gerekli araştırma izinleri alınmıştır. Veri toplama aracı 2018-2019 eğitim-öğretim yılı 2.döneminde uygulanmıştır. Veriler elektronik ortamda belirlenen il ve ilçelerden (Kırşehir, Kırıkkale, Çankırı, Kayseri, Ankara ve

Eskişehir) sınıfında mülteci öğrenci bulunan sınıf öğretmenleri tarafından doldurulmuştur.

3.5.Verilerin Analizi

Araştırma sonucunda elde edilen verilerin analizi, Bağımsız Örnekler t Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) çözümlenmeleri ile yapılmıştır. Araştırmada kullanılan istatistiksel analizlerde anlamlılık düzeyi 0,05 olarak kabul edilmiştir.

Araştırmada derlenen nicel verilerin çözümünde, türüne ve amaca göre;

1. Bağımsız Örnekler t Testi
2. Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) olmak üzere istatistiksel tekniklerden yararlanılmıştır. Bu parametrik testlerin varsayımları aşağıdaki gibidir:
 - a. Veriler sürekli olmalıdır. Çalışmada elde edilen veriler Sınıf İçi Problem Ölçeği'nden elde edilmiştir. Verilerin tamamı sürekli dir.
 - b. Veriler normal dağılım özelliği göstermelidir. Verilerin normal dağılıp dağılmadığıyla ilgili yapılan analizler aşağıda verilmiştir. Aşağıdaki Tablo 3 de öncelikle çarpıklık-basıklık katsayıları verilmiş ve verilerin normalliğiyle ilgili bir çıkarsamada bulunulmuştur.

Tablo 5. Değişkenin Çarpıklık-Basıklık Katsayıları

Değişken	Basıklık	Çarpıklık
Sınıf Öğretmenlerinin Mülteci Öğrenci Kaynaklı Problemleri Ölçeği	-,223	-,011

Tablo 5 incelediğinde çarpıklık-basıklık katsayılarının -1 ile +1 aralığında değiştiği görülmektedir. Bu değerlerin -1,5 ile +1,5 arasında olması Tabachnick ve Fidell (2014)' e göre, -2,0 ile +2,0 arasında olması George ve Mallery (2010)'e göre kabul edilebilir bir değer olduğunu gösterir. Ancak tek başına çarpıklık-basıklık normallik için yeterli değildir. Bunun için Sınıf Öğretmenlerinin Mülteci Öğrenci Kaynaklı Problemleri Ölçeği değişkenine Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri yapılmıştır. Tablo 6 sonuçlarına göre verilerin homojen dağıldığı görülmektedir.

Tablo 6. **Normallik Testi**

	Kolmogorov-Smirnova			Shapiro-Wilk		
	İstatistik	sd	p	İstatistik	sd	p
Sınıf Öğretmenlerinin Mülteci Öğrenci Kaynaklı Problemleri Ölçeği	,036	477	,183	,995	477	,182

c. Bağımsız Örnekler t Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) için varyans homojenliği sağlanmalıdır (Tabachnick and Fidell, 2014).

Bu varsayım ilgili analizlerle ilgili alt problemlerden önce gösterilmiştir.

Çalışmada kullanılacak olan verilerin gerekli varsayımları sağladığı görüldüğünden istatistiksel hesaplamaların yapılmasına geçilmiştir.

BÖLÜM IV BULGULAR

Bu bölümde araştırma probleminin cevaplanması amacıyla hazırlanan alt problemlerle ilgili analiz sonuçları, bu sonuçlarla ilgili yorumlar, maddelerin frekans ve yüzdeleri verilmiştir.

Tablo7. Sınıf Öğretmenlerinin Mülteci Öğrenci Kaynaklı Problemleri Ölçeğinin Maddelerinin Frekans ve Yüzdeleri

Madde	n	Ort.	Herzaman		Genellikle		Bazen		Nadiren		Hiçbir zaman	
			f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Mülteci öğrencilerin eğitimi ile ilgili hizmet öncesi eğitim almamandan kaynaklanan problem olduğunu düşünüyorum.	476	2,34	49	10,3	65	13,7	83	17,4	82	17,2	197	41,4
Mülteci öğrencilerin eğitimi ile ilgili hizmet içi seminer eksikliğinden kaynaklanan problemlerin olduğunu düşünüyorum.	477	2,37	48	10,1	66	13,8	89	18,7	86	18,0	188	39,4
Mülteci öğrencilerin ana dilini bilmememizden kaynaklanan problemler olduğunu düşünüyorum.	476	3,70	186	39,1	122	25,6	65	13,7	46	9,7	57	12,0
Mülteci öğrencilerin kültürel farklılıklarını bilmememizden kaynaklanan problemler olduğunu düşünüyorum.	477	3,27	106	22,2	118	24,7	114	23,9	75	15,7	64	13,4
Mülteci öğrencilerin eğitim- öğretim dilini bilmemelerinden kaynaklanan problemler olduğunu düşünüyorum.	477	4,19	241	50,5	148	31,0	49	10,3	16	3,4	23	4,8
Mülteci öğrenci velilerinin ekonomik yetersizliklerinden kaynaklanan problemler olduğunu düşünüyorum.	476	3,13	92	19,3	120	25,2	95	20,0	96	20,2	73	15,3

Mülteci öğrencilerin maddi olanaksızlıklar yüzünden problemler yaşadığını düşünüyorum.	477	3,34	83	17,4	165	34,6	109	22,9	72	15,1	48	10,01
Okul idaresinin mülteci öğrencileri uygun sınıf seviyesine göre yerleştirememesinden kaynaklanan problemler olduğunu düşünüyorum.	477	3,18	111	23,3	114	23,9	95	19,9	63	13,2	94	19,7
Okul idaresinin mülteci öğrencisi olan sınıfların mevcudunu ayarlayamamasından kaynaklanan problemler olduğunu düşünüyorum.	476	2,78	67	14,1	93	19,5	103	21,6	96	20,2	117	24,6
Okul idaresinin mülteci öğrencilerle ilgili rehberlik ve oryantasyon sorununu çözememesinden kaynaklanan problemler olduğunu düşünüyorum	475	2,95	72	15,2	105	22,1	116	24,4	90	18,9	92	19,4
Mülteci öğrencilerin gerekli eğitim-öğretim malzemelerini sağlayamamasından kaynaklanan problemler olduğunu düşünüyorum.	475	2,70	61	12,8	102	21,5	84	17,7	91	19,2	137	28,8
Mülteci öğrencilerle ilgili devamı sağlama ve gerekli yaptırımların uygulanmasının yetersizliğinden kaynaklanan problemler olduğunu düşünüyorum.	476	3,05	89	18,7	123	25,8	86	18,1	80	16,8	98	20,6
Mülteci öğrencilerin eğitim-öğretime devam etmemelerinden kaynaklanan problemler olduğunu düşünüyorum.	477	3,51	112	23,5	168	35,2	93	19,5	61	12,8	43	9,0

Tablo 7'ye göre sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrenci kaynaklı problemleri ölçeğinden aldıkları puanlara göre; öğretmenlerin % 10,3'ü her zaman, % 13,7'si genellikle, % 17,4'ü bazen, % 17,2'si nadiren, %41,4'ü hiçbir zaman **mülteci öğrencilerin eğitimi ile ilgili hizmet öncesi eğitim almamandan kaynaklanan problem olduğunu düşünüyorum** demiştir.

Sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrenci kaynaklı problemleri ölçeğinden aldıkları puanlara göre; öğretmenlerin % 10,1'i her zaman, % 13,8'i genellikle, % 18,7'si bazen, % 18,0'i nadiren, %39,4'ü hiçbir zaman **mülteci öğrencilerin eğitimi ile ilgili hizmet içi seminer eksikliğinden kaynaklanan problemlerin olduğunu** belirtmişlerdir.

Sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrenci kaynaklı problemleri ölçeğinden aldıkları puanlara göre; öğretmenlerin %39,1'i her zaman, %25,6'sı genellikle, %13,7'si bazen, % 9,7'si nadiren, % 12,0'ı hiçbir zaman **mülteci öğrencilerin ana dilini bilmememizden kaynaklanan problemler olduğunu** söylemişlerdir.

Sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrenci kaynaklı problemleri ölçeğinden aldıkları puanlara göre; öğretmenlerin %22,2'si her zaman, % 24,7'si genellikle, % 23,9'u bazen, % 15,7'si nadiren, % 13,4'ü hiçbir zaman **mülteci öğrencilerin kültürel farklılıklarını bilmememizden kaynaklanan problemler olduğunu** ifade etmişlerdir.

Sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrenci kaynaklı problemleri ölçeğinden aldıkları puanlara göre; öğretmenlerin % 50,5'i her zaman, % 31,0'ı genellikle, %10,3'ü bazen, % 3,4' i nadiren, % 4,8'i hiçbir zaman **mülteci öğrencilerin eğitim-öğretim dilini bilmemelerinden kaynaklanan problemler olduğunu** belirtmişlerdir.

Sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrenci kaynaklı problemleri ölçeğinden aldıkları puanlara göre; öğretmenlerin % 19,3'ü her zaman, % 25,2'si genellikle, % 20,0'ı bazen, % 20,2'si nadiren, % 15,3'ü hiçbir zaman **mülteci öğrenci velilerinin ekonomik yetersizliklerinden kaynaklanan problemler olduğunu** söylemişlerdir.

Sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrenci kaynaklı problemleri ölçeğinden aldıkları puanlara göre; öğretmenlerin %17,4'ü her zaman, % 34,6'sı genellikle, %22,9'u bazen, % 15,1'i nadiren, % 10,01'i hiçbir zaman **mülteci öğrencilerin maddi olanaksızlıklar yüzünden problemler yaşadığını** ifade etmişlerdir.

Sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrenci kaynaklı problemleri ölçeğinden aldıkları puanlara göre; öğretmenlerin %23,3'ü her zaman, % 23,9'u genellikle, % 19,9'u bazen, % 13,2'si nadiren, % 19,7'si hiçbir zaman **okul idaresinin mülteci öğrencileri uygun sınıf seviyesine göre yerleştirememesinden kaynaklanan problemler olduğunu** söylemişlerdir.

Sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrenci kaynaklı problemleri ölçeğinden aldıkları puanlara göre; öğretmenlerin % 14,1'i her zaman, % 19,5'i genellikle, % 21,6'sı bazen, % 20,2'si nadiren, % 24,6'sı hiçbir zaman **okul idaresinin mülteci öğrencisi olan sınıfların mevcudunu ayarlayamamasından kaynaklanan problemler olduğu** görüşündedirler.

Sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrenci kaynaklı problemleri ölçeğinden aldıkları puanlara göre; öğretmenlerin % 15,2'si her zaman, % 22,1'i genellikle, % 24,4'ü bazen, % 18,9'u nadiren, % 19,4'ü hiçbir zaman **okul idaresinin mülteci öğrencilerle ilgili rehberlik ve oryantasyon sorununu çözememesinden kaynaklanan problemler olduğunu düşünüyorum** demiştir.

Sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrenci kaynaklı problemleri ölçeğinden aldıkları puanlara göre; öğretmenlerin % 12,8'i her zaman, % 21,5'i genellikle, % 17,7'si bazen, % 19,2'si nadiren, % 28,8'i hiçbir zaman **mülteci öğrencilerin gerekli eğitim- öğretim malzemelerini sağlayamamasından kaynaklanan problemler olduğunu** belirtmişlerdir.

Sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrenci kaynaklı problemleri ölçeğinden aldıkları puanlara göre; öğretmenlerin %18,7'si her zaman, % 25,8'i genellikle, % 18,1'i bazen, % 16,8'i nadiren, % 20,6'sı hiçbir zaman **mülteci öğrencilerle ilgili devamı sağlama ve gerekli yaptırımların uygulanmasının yetersizliğinden kaynaklanan problemler olduğunu** ifade etmişlerdir.

Sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrenci kaynaklı problemleri ölçeğinden aldıkları puanlara göre; öğretmenlerin % 23,5'i her zaman, % 35,2'si genellikle, % 19,5'i bazen, % 12,8'i nadiren, % 9,0'ı hiçbir zaman **mülteci öğrencilerin eğitime devam etmemelerinden kaynaklanan problemler olduğunu** belirtmişlerdir.

4.1.Birinci Alt Problemlerle İlgili Bulgular ve Yorumlar

Sınıfta Mülteci Öğrenci Bulunan Sınıf Öğretmenlerinin Yaşadığı Problemler cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?

Tablo 8. Cinsiyete Göre Sınıf Öğretmenlerinin Mülteci Öğrenci Kaynaklı Problemleri Ölçeği Puanları Betimleyici İstatistikleri

	Cinsiyet	N	Ortalama	Std. Sapma	Ortalamanın Std. Hatası
Ortalama_Puan	Kadın	298	39,39	9,492	,550
	Erkek	179	42,26	10,480	,783

Öncelikle Tablo 8 incelendiğinde cinsiyete göre sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrenci kaynaklı problemleri ölçeği puanları aşağıdaki gibidir.

Tablo 8’ye göre kadın öğretmenlerin sınıf içi problem ölçeği puan ortalamaları 39,39 standart sapması 9,492 iken erkek öğretmenlerin ölçek puan ortalamaları 42,26 standart sapması 10,480 dir. Her iki grubun puanları birbirinden farklıdır. Grupların puanları arasında istatistiksel açıdan manidar bir fark olup olmadığını belirlemek için Tablo 9 deki Bağımsız Örnekler t Testi sonuçlarına bakılmıştır.

Tablo 9. Cinsiyete Göre Sınıf Öğretmenlerinin Mülteci Öğrenci Kaynaklı Problemleri Ölçeği Puanları Bağımsız Örnekler t-Testi Tablosu

<i>Cinsiyet</i>	<i>N</i>	\bar{X}	<i>S</i>	<i>Sd</i>	<i>t</i>	<i>P</i>
<i>Kadın</i>	298	39,39	9,492			
				475	-3,077	,002
<i>Erkek</i>	179	42,26	10,480			

Bağımsız örnekler t testi yapabilmek için öncelikle Levene testi sonuçlarına göre varyans homojenliği sayılısının doğrulandığı görülür (sig=,165; sig>,05). Böylece bağımsız örnekler t testinin son sayılısı sağlanmış olur. Daha sonra kadın ve erkek öğretmenlerin ölçekten aldıkları puan ortalamaları için yapılan bağımsız örnekler t testi sonuçlarına göre farkın istatistiksel açıdan anlamlı bir fark oluşturduğu bulunmuştur (p=,002; p<,05; $K_{39,39} < E_{42,26}$). Böylece erkek

öğretmenlerin, kadınlara oranla sınıf içinde mülteci öğrencilerle ilgili daha çok problem yaşadıkları söylenebilir. Bayan öğretmenlerin bu bağlamda empati ve iletişim becerilerini mülteci öğrencilere karşı daha etkin kullandığı söylenebilir. Eğitimde empati ve iletişimin problem çözmede daha etkili olduğu görülmektedir. Etki büyüklüğü değeri olan Cohen'in d si 0,29 olarak hesaplanmıştır. Bu değer iki grup arasındaki bu farkın orta düzeyde etkili olduğu anlamına gelir (Cohen, 1988). Ölçekten elde edilen bulgular kadınlar ve erkekler arasındaki farkın %13'ünü açıklamaktadır.

4.2.İkinci Alt Problemlerle İlgili Bulgular ve Yorumlar

Sınıfta Mülteci Öğrenci Bulunan Sınıf Öğretmenlerinin Yaşadığı Problemler, mezun olduğu fakülte ve bölüme göre farklılık göstermekte midir?

Sınıf öğretmenlerinin mezun oldukları fakülte ve bölümlere göre ölçekten aldıkları puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı F testi ile analiz edilmiş olup analiz sonuçları Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. Bölümlere Göre Sınıf Öğretmenlerinin Mülteci Öğrenci Kaynaklı Problemleri Ölçeği Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Tanımlayıcı İstatistikler				ANOVA Sonuçları					
Bölümler	N	\bar{X}	Std.S.	Kareler Toplamı	KT	sd	Ortalama Kare	F	P
Eğitim Fak. Sınıf Öğrt.	290	41,16	9,884	G.Arası	391,426	3	130,415		
Eğitim Fak. Diğer Böl.	53	39,91	10,444	G.İçi	46839,500	473	99,026		
Diğer Fak. Ve Bölümler	100	39,38	9,710	Toplam	47230,746	476		1,317	0,268
Önlisans	34	38,62	10,448						
Toplam	477	40,47	9,961						

Tablo 10'da görülebileceği üzere, sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrenci kaynaklı problemleri ölçeği puanlarının mezun olunan fakülte ve bölüm değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda bulunan fark istatistiksel olarak anlamlı değildir. (F= 1,317; p= ,268; sig>,05). Sonuç olarak sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrenci kaynaklı problemleri ölçeğinden aldıkları puanlar mezun oldukları fakülte ve bölümden bağımsızdır. Sınıfta mülteci öğrenci bulunan sınıf öğretmenlerinin

yaşadığı problemlerde öğretmenlerin mezun oldukları fakülte ve bölümün etkisinin olmadığı söylenebilir.

4.3.Üçüncü Alt Problemlerle İlgili Bulgular ve Yorumlar

Sınıfta Mülteci Öğrenci Bulunan Sınıf Öğretmenlerinin Yaşadığı Problemler, kıdem yılına göre farklılık göstermekte midir?

Sınıf öğretmenlerinin kıdemlerine göre ölçekten aldıkları puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı F testi ile analiz edilmiş olup analiz sonuçları Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11. Kıdem Yılına Göre Sınıf Öğretmenlerinin Mülteci Öğrenci Kaynaklı Problemleri Ölçeği Puanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Tanımlayıcı İstatistikler				ANOVA Sonuçları					
Mesleki Kıdem	N	\bar{X}	Std.S.	Var.K.	KT	sd	KO	F	P
0-5 yıl	18	44,28	7,497	G.Arası	1398,248	5	279,650		
6-10 yıl	32	45,13	10,108	G.İçi	45832,498	471	97,309		
11-17 yıl	131	40,27	10,031	Toplam	47230,746	476			
18-21 yıl	57	41,75	10,777					2,874	0,014
22-25 yıl	110	39,85	9,712						
25 yıl ve üzeri	129	38,94	9,618						
Toplam	477	40,47	9,961						

Tablo 11’de görülebileceği üzere, sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrenci kaynaklı problemleri ölçeği puanlarının mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda bulunan fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=2,874$; $p=,014$; $sig<,05$). Bu işlemin ardından ANOVA sonrası belirlenen anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı post-hoc analize geçilmiştir.

ANOVA sonrası hangi post-hoc çoklu karşılaştırma tekniğinin kullanılacağına karar vermek için öncelikle Levene’s testi ile grup dağılımlarının varyanslarının homojen olup olmadığı hipotezi sınanmış, varyansların homojen olduğu saptanmıştır ($LF=,725$; $sig=,605$; $sig>,05$). Bunun üzerine varyansların homojen olması durumunda yaygınlıkla kullanılan Tukey çoklu karşılaştırma tekniği tercih edilmiştir.

Tukey testinin tercih edilmesinin nedeni testin alpha tipi hataya karşı duyarlı olmasıdır.

Ölçekten alınan puanların mesleki kıdem değişkenine göre hangi alt gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonrası post-hoc Tukey testi sonucunda mesleki kıdemi 6-10 yıl olanlar ile 25 yıl ve üzeri olanlar arasında 6-10 yıl olanlar lehine istatistiksel olarak ($p < .05$) anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Bir başka ifade ile mesleki kıdemi 6-10 yıl olanlar 25 ve üzerindeki kıdeme sahip öğretmenlere göre sınıf içinde daha çok problem yaşamaktadırlar. Mesleki kıdem yılı yüksek olan öğretmenlerin, meslek kıdemi daha az olan öğretmenlere göre daha deneyimli ve sınıf yönetimde daha etkin olduğu düşünüldüğünde yaşadığı problemlerin daha az olduğu söylenebilir. Öğretmenlerin mesleki kıdem yılı arttıkça iletişim ve sınıf yönetimi tecrübelerini daha etkin kullandıklarından problemlere çözüm önerileri bulmalarının daha kolay olduğu söylenebilir. Etki büyüklüğü olan eta kare değeri ise $\eta^2 = 0,029$ olarak bulunmuştur. Buda anlamlı farkın etkisinin düşük olduğu şeklinde yorumlanabilir. Diğer alt boyutlar arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p > .05$).

4.4.Dördüncü Alt Problemlerle İlgili Bulgular ve Yorumlar

Sınıfında Mülteci Öğrenci Bulunan Sınıf Öğretmenlerinin Yaşadığı Problemler, öğrenim durumuna göre farklılık göstermekte midir?

Sınıf öğretmenlerinin öğrenim durumlarına göre ölçekten aldıkları puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı F testi ile analiz edilmiş olup analiz sonuçları Tablo 12’de verilmiştir. Doktora düzeyinde bir öğretmen olduğu için analize alınmamış 466 öğretmenle karşılaştırma yapılmıştır.

Tablo 12. Öğrenim Düzeyine Göre Sınıf Öğretmenlerinin Mülteci Öğrenci Kaynaklı Problemleri Ölçeği Puanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Tanımlayıcı İstatistikler				ANOVA Sonuçları					
Bölümler	N	\bar{X}	Std.S.	Var.K.	KT	sd	KO	F	P
Ön Lisans	60	40,87	10,424	G.Arası	21,054	2	10,527		
Lisans	393	40,33	9,777	G.İçi	46745,070	473	98,827	0,107	0,899
Lisansüstü	23	40,91	11,409	Toplam	46766,124	475			
Toplam	476	40,42	9,922						

Tablo 12'e göre, sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrenci kaynaklı problemleri ölçeği puanlarının öğrenim durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda bulunan fark istatistiksel olarak anlamlı değildir ($F= 0,107$; $p= ,899$; $sig>,05$). Sonuç olarak sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrenci kaynaklı problemleri ölçeğinden aldıkları puanlar öğrenim durumlarından bağımsızdır. Sınıfında mülteci öğrencisi olan sınıf öğretmenlerinin yaşadığı problemlerin, öğretmenlerin öğrenim durumuyla ilişkisinin olmadığı söylenebilir.

4.5.Beşinci Alt Problemlerle İlgili Bulgular ve Yorumlar

Sınıfında Mülteci Öğrenci Bulunan Sınıf Öğretmenlerinin Yaşadığı Problemler, öğretmenin okuttuğu sınıf düzeyine göre farklılık göstermekte midir?

Sınıf öğretmenlerinin okutulan sınıf düzeyine göre ölçekten aldıkları puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı F testi ile analiz edilmiş olup analiz sonuçları Tablo 13'de verilmiştir.

Tablo 13. Okutulan Sınıf Düzeyine Göre Sınıf Öğretmenlerinin Mülteci Öğrenci Kaynaklı Problemleri Ölçeği Puanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Tanımlayıcı İstatistikler				ANOVA Sonuçları					
Bölümler	N	\bar{X}	Std.S.	Var.K.	KT	sd	KO	F	P
1. Sınıf	124	41,00	9,144	G.Arası	138,532	3	46,177		
2. Sınıf	121	39,74	10,087	G.İçi	47092,214	473	99,561		
3. Sınıf	127	40,20	10,246	Toplam	47230,746	476		0,464	0,708
4. Sınıf	105	41,00	10,457						
Toplam	477	40,47	9,961						

Tablo 13 incelendiğinde, sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrenci kaynaklı problemleri ölçeği puanlarının öğretmenlerin okuttuğu sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda bulunan fark istatistiksel olarak anlamlı değildir ($F=0,464$; $p=,708$; $\text{sig}>,05$). Sonuç olarak sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrenci kaynaklı problemleri ölçeğinden aldıkları puanlar okuttukları sınıf düzeylerinden bağımsızdır.

4.6. Altıncı Alt Problemlerle İlgili Bulgular ve Yorumlar

Sınıfta Mülteci Öğrenci Bulunan Sınıf Öğretmenlerinin Yaşadığı Problemler, mülteci öğrencinin uyruğuna göre farklılık göstermekte midir?

Sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrencinin uyruğuna göre ölçekten aldıkları puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı F testi ile analiz edilmiş olup analiz sonuçları Tablo 14’de verilmiştir.

Tablo 14. Mülteci Öğrencinin Uyruğuna Göre Sınıf Öğretmenlerinin Mülteci Öğrenci Kaynaklı Problemleri Ölçeği Puanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Tanımlayıcı İstatistikler				ANOVA Sonuçları					
Bölümler	N	Ort.	Std.S.	Var.K.	KT	sd	KO	F	p
Suriyeli	351	40,99	9,887	G.Arası	645,499	3	215,166		
İranlı	16	40,13	10,676	G.İçi	46585,247	473	98,489		
İraklı	75	37,80	10,810	Toplam	47230,746	476		2,185	0,089
Afgan	35	41,11	7,696						
Toplam	477	40,47	9,961						

Tablo 14 incelendiğinde, sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrenci kaynaklı problemleri ölçeği puanlarının mülteci öğrencinin uyruğuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda bulunan fark istatistiksel olarak anlamlı değildir ($F= 2,185$; $p= ,089$; $sig>,05$). Sonuç olarak sınıf öğretmenlerinin, sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrenci kaynaklı problemleri ölçeğinden aldıkları puanlar mülteci öğrencilerin uyruğundan bağımsızdır. Buradan hareketle mülteci çocukların istek, ihtiyaç ve problemlerinin ortak olduğu ve uyruklarından bağımsız olduğu söylenebilir.

Araştırmadaki bulgu sonuçlarına göre erkek öğretmenlerin, kadınlara oranla sınıf içinde mülteci öğrencilerle ilgili daha çok problem yaşadıkları ve mesleki kıdemi 6-10 yıl olanlar 25 ve üzerindeki kıdeme sahip öğretmenlere göre sınıf içinde daha çok problem yaşadıkları görülmüştür. Sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrenci kaynaklı problemleri ölçeğinden aldıkları puanların mezun oldukları fakülte ve bölümden, öğrenim durumlarından, okuttukları sınıf düzeyinden ve mülteci öğrencinin uyruğundan bağımsız olduğu görülmüştür.

Öğretmenlerin %39,1'i her zaman, %25,6'sı genellikle, %13,7'si Bazen, % 9,7'si nadiren **mülteci öğrencilerin ana dilini bilmememizden kaynaklanan problemler olduğunu düşünüyorum** demiştir. Yine öğretmenlerin % 50,5'i her zaman, % 31,0'ı genellikle, %10,3'ü Bazen, % 3,4' i nadiren **mülteci öğrencilerin eğitim-öğretim dilini bilmemelerinden kaynaklanan problemler olduğunu düşünüyorum** demiştir. Eğitimde iletişimin büyük rol oynadığı düşünüldüğünde güçlü bir iletişimin sağlanması için dilin öneminin büyük olduğu söylenebilir. Mülteci öğrencilere ve ailelerine yönelik yapılacak olan dil eğitimi, mülteci öğrencilerin yaşadıkları iletişim sorununun azalmasını sağlayacaktır. Bu sayede mülteci öğrenciler ile amaçlanan eğitimde istenilen seviyeye ulaşacağı tahmin edilmektedir.

Öğretmenlerin %22,2'si her zaman, % 24,7'si genellikle, % 23,9'u bazen, % 15,7'si nadiren **mülteci öğrencilerin kültürel farklılıklarını bilmememizden kaynaklanan problemler olduğunu düşünüyorum** demiştir. MEB'in sınıfında mülteci öğrenci bulunan öğretmenlere çok kültürlülük ile ilgili hizmet içi eğitim vermesinin bu problemin azalmasında etkili olacağı söylenebilir.

Öğretmenlerin %23,3'ü her zaman, % 23,9'u genellikle, % 19,9'u Bazen, % 13,2'si nadiren **okul idaresinin mülteci öğrencileri uygun sınıf seviyesine göre yerleştirememesinden kaynaklanan problemler olduğunu düşünüyorum** demiştir.

Ayrıca öğretmenlerin % 14,1'i her zaman, % 19,5'i genellikle, % 21,6'sı bazen, % 20,2'si nadiren **okul idaresinin mülteci öğrencisi olan sınıfların mevcudunu ayarlayamamasından kaynaklanan problemler olduğunu** düşünüyorum demiştir. Özellikle kayıt aşamasında mülteci öğrencisi olan okulların idarecilerinin mülteci öğrencileri hangi sınıf seviyesine göre kayıt yapacağını özenle belirlemesi ve mülteci öğrencileri sınıflara kayıtlarında aynı sınıflara değil homojen olarak dağıtmasının mülteci öğrencilerle ilgili problemleri azaltacağı söylenebilir.

Öğretmenlerin % 19,3'ü her zaman, % 25,2'si genellikle, % 20,0'ı bazen, % 20,2'si nadiren **mülteci öğrenci velilerinin ekonomik yetersizliklerinden kaynaklanan problemler olduğunu düşünüyorum** demiştir. Ayrıca öğretmenlerin %17,4'ü her zaman, % 34,6'sı genellikle, %22,9'u bazen, % 15,1'i nadiren **mülteci öğrencilerin maddi olanaksızlıklar yüzünden problemler yaşadığını düşünüyorum** demiştir. Ayrıca öğretmenlerin % 12,8'i her zaman, % 21,5'i genellikle, % 17,7'si bazen, % 19,2'si nadiren **mülteci öğrencilerin gerekli eğitim- öğretim malzemelerini sağlayamamasından kaynaklanan problemler olduğunu düşünüyorum** demiştir. Sağlıklı bir eğitimin sürdürülebilmesi için ekonominin önemli bir unsur olduğu söylenebilir. Mülteci öğrencilerin eğitim malzemelerinin ve mülteci öğrenci ailelerine yapılacak olan temel ihtiyaç malzemelerinin temini mülteci öğrencilerin eğitiminde yaşanacak olan problemlerin önüne geçebileceği söylenebilir.

Öğretmenlerin %18,7'si her zaman, % 25,8'i genellikle, % 18,1'i bazen, % 16,8'i nadiren **mülteci öğrencilerle ilgili devamı sağlama ve gerekli yaptırımların uygulanmasının yetersizliğinden kaynaklanan problemler olduğunu düşünüyorum** demiştir. Ayrıca öğretmenlerin % 23,5'i her zaman, % 35,2'si genellikle, % 19,5'i Bazan, % 12,8'i nadiren **mülteci öğrencilerin eğitim- öğretime devam etmemelerinden kaynaklanan problemler olduğunu düşünüyorum** demiştir. Özellikle MEB'in mülteci öğrencilerin devamı konusunda gerekli yaptırımlar uygulamasının mülteci öğrencilerin devamsızlıkları konusunda etkili olacağı ve mülteci öğrencilerin devamının artmasını sağlayacağı söylenebilir.

Öğretmenlerin % 15,2'si her zaman, % 22,1'i genellikle, % 24,4'ü bazen, % 18,9'u nadiren **okul idaresinin mülteci öğrencilerle ilgili rehberlik ve oryantasyon sorununu çözememesinden kaynaklanan problemler olduğunu düşünüyorum** demiştir. Yaşadığı olumsuz durum ve travmalarla birlikte uyum sorunu yaşayan mülteci öğrencilere okul idarelerinin rehberlik ve oryantasyon

faaliyetleri düzenlemelerinin mülteci öğrencilerin uyum sorununu azaltacağı söylenebilir.

Öğretmenlerin % 10,3'ü her zaman, % 13,7'si genellikle, % 17,4'ü bazen, % 17,2'si nadiren **mülteci öğrencilerin eğitimi ile ilgili hizmet öncesi eğitim almamandan kaynaklanan problem olduğunu** düşünüyorum demiştir. Öğretmenlerin bitirdikleri üniversitede mülteci öğrenciler ile ilgili eğitim almamalarından dolayı problem yaşadıkları görülmüştür. Mülteci öğrencilerle hiçbir eğitim almayan öğretmenler kendilerini direk mülteci öğrencilerin olduğu sınıflarda bulmaktadır. Hizmet öncesinde öğretmenlere yönelik gerek üniversitelerde gerekse MEB'de verilecek olan mülteci eğitimi ile yaşanacak problemlerin önüne geçileceği öngörülmektedir.

Öğretmenlerin % 10,1'i her zaman, % 13,8'i genellikle, % 18,7'si bazen, % 18,0'i nadiren **mülteci öğrencilerin eğitimi ile ilgili hizmet içi seminer eksikliğinden kaynaklanan problemlerin olduğunu** düşünüyorum demiştir. Sınıfında mülteci öğrencilerle problem yaşayan öğretmenlerin mülteci öğrencilerle ilgili daha önce eğitim almamalarından dolayı problem yaşandığı, öğretmenlere yönelik yapılacak olan hizmet içi eğitimlerle bu tür problemlerde azalma görüleceği öngörülmektedir. MEB'in sınıfında mülteci öğrencileri olan öğretmenlere hizmet içi eğitim vermesinin faydalı olacağı ve öğretmenlerin yaşadıkları problemleri azaltacağı söylenebilir.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde bulgulara dayalı olarak ortaya konan tartışma, sonuç ve önerilere yer verilmektedir.

5.1.1. Birinci Alt Problemlerle İlgili Sonuç ve Tartışma

İlkokullarda eğitim-öğretim gören mülteci öğrencilere ilişkin birinci alt problem olarak, sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrencilerle yaşadığı olası problemlerin öğretmenlerin cinsiyetiyle olan ilgisi üzerinedir. Sonuç olarak erkek öğretmenlerin, kadınlara oranla sınıf içinde mülteci öğrencilerle ilgili daha çok problem yaşadıkları söylenebilir. Etki büyüklüğü değeri olan Cohen'in d si 0,29 olarak hesaplanmıştır. Bu değer iki grup arasındaki bu farkın orta düzeyde etkili olduğu anlamına gelir (Cohen, 1988). Ölçekten elde edilen bulgular kadınlar ve erkekler arasındaki farkın %13'ünü açıklamaktadır.

Köse, Bülbül ve Uluman (2019) 'nın araştırmasına katılan öğretmenlerin cinsiyetlerine göre mülteci öğrencilere yönelik tutum puanlarının farklılaşmadığı görülmüştür. Bu durum, mülteci öğrencilere yönelik tutumda cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Ulaşılan bulgu; Sağlam ve İlksen Kanbur (2017) tarafından yapılan çalışmada, öğretmenlerin cinsiyetlerine göre mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının ölçek toplamında farklılaşmadığı bulgusuyla ve Yazıcı ve Başol (2008)' un Öğretmenlerin Çok Kültürlü Tutum Ölçeğinin Uyarlama çalışmasındaki çok kültürlü eğitime yönelik tutumlarda cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulgusuyla da örtüşmektedir.

Eğitim-öğretim sürecinin sağlam bir zeminde teşkil etmesinde iletişimin gücü yadsınamaz bir gerçekliktir. Bu noktada, mülteci öğrencilerin Türkiye'de eğitim-öğretim süreci boyunca yaşadıkları problemlerin başında dil sorunu gelmektedir. Mülteci öğrencilerin Türkçe'nin kullanımı noktasında yaşadıkları sorun, gerek sınıf arkadaşlarıyla uyumu gerekse de öğretmeniyle kurduğu iletişim hususunda belirleyici bir unsur olabilmektedir. Dil, aynı kavram ve anlam dünyasının paylaşılması, güçlü bir iletişimin tesis edilmesi açısından da eğitim-öğretim sürecinin en önemli parçasını teşkil etmektedir. Kadın öğretmenlerin, erkeklere nazaran mülteci öğrencilerle daha az problem yaşamasının nedenlerinden biri de dilsel

iletişimin yanında, duygusal iletişimi de öğrencilerle kurmakta sağladığı başarı olabilir. Bu noktada, kadının doğasında olan “annelik duygusu” ile mülteci öğrencilerle dilsel iletişimden doğan olası problemleri duygusal iletişim yoluyla ikame ederek aşabildikleri söylenebilir. Ayrıca, savaş ve şiddet ortamından kaçarak ülkemize sığınan mülteci çocukların, duygusal travmalarının tamir edilmesinde kadın öğretmenlerin davranışsal yaklaşımı erkek öğretmenlere göre daha farklı ve kendine özgü metotları içerebilmektedir. Bu doğrultuda, kadın öğretmenlerin sınıf içi motivasyonlarında, mülteci öğrencilerin yaşadığı travmalara daha hassas ve dikkatle yaklaşımları, dil dışında alternatif iletişim kurma arayışları birer etken olabilir.

Savaş ve şiddet ortamından başka dil ve kültürün yaşandığı ve öğretildiği ülkeye gelen mülteci öğrencilerin, yaşadığı travma, bilinç düzeyinde sosyal dışlanma ya da istenmiyorum duygularıyla tezahür edebilmektedir. Bu noktada empati, kadın öğretmenlerin, mülteci öğrencilerle kurduğu iletişimde belirleyici ve ayırt edici bir unsur olarak ön plana çıkabilmektedir. Bununla beraber, mülteci öğrencilerin davranış kalıplarında, kadın öğretmenleri, annesi yerine koyması ve bu bağlamda refleks ve reaksiyon göstermesi iletişimi güçlendiren unsurlardan bir diğeri olarak karşımıza çıkmaktadır. Mülteci öğrencilerin yaşadığı olası yalnızlık hissini, muhatabı olan kadın öğretmenlerin sergilemiş olduğu empati ve duygusal iletişimle erkek öğretmenlere nazaran daha rahat aşabileceği de bir faktör olarak göz önünde bulundurulabilir. Bu husus, bütün çocukların ilk eğitimi sürecinde annesiyle daha fazla iletişim içerisinde olmaları ve davranış kalıplarında “annenin rolünü” farklı bir yerde konumlandırmalarının bir sonucudur. Böylece, mülteci öğrenciler, muhatabı kadın öğretmeni bilinçaltı kodlarında inşa edilmiş olan “anne olarak görme” motivasyonu ile düşünce ve davranış geliştirebilmektedir. Bu durum, mülteci çocukların eğitim-öğretim süreçlerinde kadın öğretmenleri bir adım öne çıkarmaktadır.

5.1.2. İkinci Alt Problemlerle İlgili Sonuç ve Tartışma

İlkokullarda eğitim-öğretim gören mülteci öğrencilere ilişkin ikinci alt problem olarak belirlediğimiz husus, sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrencilerle yaşadığı olası problemlerin öğretmenlerin mezun oldukları fakülte ve bölüm üzerine olan ilgisi üzerinedir. Araştırmada sonuç olarak sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrenci kaynaklı

problemleri ölçeğinden aldıkları puanların mezun oldukları fakülte ve bölümden bağımsız olduğu çıkmıştır.

Ergen ve Şahin (2019) 'in araştırmasında da öğretmenlerin mezun oldukları lisans programları bağımsız değişkenine göre anlamlı bir fark bulunmamıştır. Çocukların yaşadığı problemler ortak olduğu için, mülteci çocuklarında aynı ortak problemlere sahip oldukları söylenebilir. Bununla birlikte öğretmenin mülteci öğrenciyle yaşadığı problemlerin mezun olduğu fakülte ve bölümle ilgisi olmadığı söylenebilir. Öğretmenlerin mezun oldukları fakülte ve bölümlerin hiç birinde mülteci öğrencilere yönelik bir eğitim almadıklarından öğretmenlerin yaşadıkları problemlerin mezun oldukları bölümle ilişkilendirilememektedir.

5.1.3. Üçüncü Alt Problemle İlgili Sonuç ve Tartışma

İlkokullarda eğitim-öğretim gören mülteci öğrencilere ilişkin üçüncü alt problem olarak belirlediğimiz husus, sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrencilerle yaşadığı olası problemlerin öğretmenlerin mesleki kıdem yılına olan ilgisi üzerinedir. Sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrenci kaynaklı problemleri ölçeğinden alınan puanlar mesleki kıdemi 6-10 yıl olanlar 25 ve üzerindeki kıdeme sahip öğretmenlere göre sınıf içinde daha çok problem yaşadıklarını göstermektedir.

Köse, Bülbül ve Uluman (2019) 'ın araştırmasına katılan öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının farklılaşmadığı görülmüştür. Yazıcı ve Başol (2008) Öğretmenlerin Çok Kültürlü Tutum Ölçeğinin Uyarlama çalışmalarında, 1-5 yıllık kıdeme sahip olan öğretmenler ile 26 ve üzeri yıllık öğretmenler arasında çok kültürlülük tutumu açısından anlamlı bir fark ortaya çıktığı bulgusuna ulaşmışlardır. Araştırma sonucunda mesleki kıdeme göre mülteci öğrencilere yönelik tutumun farklılaşmadığı bulgusuyla örtüşmemektedir. Öğretmenlik mesleğinde deneyim ve sınıf yönetiminin etkisi çok fazladır. 25 yıl ve üzerindeki öğretmenlerin kıdem yılı daha düşük olanlara göre daha çok problem yaşamalarında mesleki hayatlarındaki tecrübe ve sınıf yönetiminin etkisi yüksektir. Daha olumlu bir sınıf yönetimini sahip öğretmenlerin sınıflarında problemlerin daha az yaşandığı söylenebilir. Okullarda hem eğitim hem öğretim yapıldığından güçlü bir eğitim güçlü bir öğretim ortamı sağlamaktadır denilebilir.

5.1.4. Dördüncü Alt Problemlle İlgili Sonuç ve Tartışma

İlkokullarda eğitim-öğretim gören mülteci öğrencilere ilişkin dördüncü alt problem olarak belirlediğimiz husus, sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrencilerle yaşadığı olası problemlerin öğretmenlerin öğrenim düzeylerine olan ilgisi üzerinedir. Sonuç olarak sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrenci kaynaklı problemleri ölçeğinden aldıkları puanlar öğrenim düzeylerinden bağımsızdır.

Köse, Bülbül ve Uluman (2019) 'ın araştırmasına katılan öğretmenlerin lisans mezunu ya da lisansüstü mezunu olmalarının ve yaşlarının mültecilere yönelik tutum puanlarını anlamlı düzeyde farklılaştırmadığı görülmüştür. Sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrencilerle yaşadığı problemlerin öğrenim düzeyine bağlı olmaması, öğretmenlerin lisans ve lisansüstü eğitimlerinde mülteci öğrencilerle ilgili eğitim almamaları olarak açıklanabilir. Bu durumda öğretmenlerin uygulamaları ve yaşadıkları sorunlar ortak denilebilir.

5.1.5. Beşinci Alt Problemlle İlgili Sonuç ve Tartışma

İlkokullarda eğitim-öğretim gören mülteci öğrencilere ilişkin beşinci alt problem olarak belirlediğimiz husus, sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrencilerle yaşadığı problemlerin mülteci öğrencilerin sınıf düzeyine bağlı olup olmadığıdır.

Ergen ve Şahin (2019) 'ın araştırmalarında sonuca ilişkin olarak; öğretmenlerin Suriyeli öğrencilerle ilgili yaşadıkları sorunların okuttukları sınıf düzeyi ve sorunlar bazında farklılaştığı söylenebilir. Araştırmalarında öğretmen görüşlerinin anlamlı olarak en çok farklılaştığı husus şube değişkenidir. Araştırma sonucunda dördüncü sınıf okutanların alt sınıfları okutanlara göre öğrenci veli ve okul yeterliklerine ilişkin bazı konularda daha iyimser oldukları sonucuna varılabileceği vurgulanmıştır. Mülteci öğrencilerin yaşantılarında yaşadıkları problemler ortak olduğu için her sınıf düzeyinde yaşadıkları problemlerde ortak denilebilir. Mülteci çocuklar eğitimde ortak istek ve ihtiyaçlara sahip oldukları düşünüldüklerinde her yaş ve sınıf düzeyinde yaşadıkları problemler sınıf düzeyinden bağımsızdır denilebilir. Sonuç olarak sınıf öğretmenlerinin sınıf içi problem ölçeğinden aldıkları puanlar okuttukları sınıf düzeylerinden bağımsızdır.

5.1.6. Altıncı Alt Probleme İlgili Sonuç ve Tartışma

İlkokullarda eğitim-öğretim gören mülteci öğrencilere ilişkin altıncı alt problem olarak belirlediğimiz husus, sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrencilerle yaşadığı olası problemlerin mülteci öğrencilerin uyruğuna bağlı olup olmadığıdır.

Sonuç olarak sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrenci kaynaklı problemleri ölçeğinden aldıkları puanlar mülteci öğrencilerin uyruğundan bağımsızdır. Buradan hareketle uyrukları farklı olsa da çocukların ihtiyaçları ve isteklerinin ortak olduğu söylenebilir. Mülteci çocukların yaşadıkları problemler dil, ekonomik yetersizlik, sosyal ve kültürel sorunlar ile topluma uyum sorunu mülteci çocukların uyruğuna bakmaksızın aynıdır denilebilir. Bu yüzden eğitimde de mülteci çocukların istek ve ihtiyaçlarının aynı olduğu düşünüldüğünde yaşadıkları problemlerin geldikleri ülkeye veya uyruğa bağlı olmadığı söylenebilir.

5.2.ÖNERİLER

Mülteci öğrencilerin eğitim gördüğü sınıflarda görev yapan sınıf öğretmenlerinden kıdem yılı ve deneyimi fazla öğretmenlerin kıdem yılı daha az olan öğretmenlere tecrübelerini aktarmaları için rehberlik faaliyetlerinin düzenlenmesinin,

Mülteci öğrencilerin eğitim gördüğü sınıflarda görev yapan sınıf öğretmenlerinden kadın öğretmenlerin mülteci öğrencilere karşı daha şefkatle ve empati ile yaklaştığından mülteci öğrencileri kadın öğretmenlerin olduğu şubelere yönlendirilmelerinin,

MEB'in, sınıfında mülteci öğrenci bulunan öğretmenlere hizmet içi eğitim vermesinin,

Üniversitelerin öğretmen yetiştiren bölümlerde öğretmenlere yönelik mülteci öğrencilerle ilgili eğitim vermelerinin,

Mülteci öğrencilerin bulunduğu okullarda görev yapan idarecilerin mülteci öğrencileri yaşına uygun sınıflara yerleştirmelerinin,

Mülteci öğrencilerin eğitim gördükleri okullarda görev yapan idarecilerin, mülteci öğrencinin bulunduğu sınıfları daha düzenli ve dengeli oluşturmalarının,

Mülteci öğrenci ve ailelerinin yaşadığı dil probleminin azaltılması için Türkçenin öğretilmesine yönelik kursların düzenlenmesinin,

Mülteci öğrencilerin eğitim gördükleri okullarda mülteci öğrencilere yönelik rehberlik ve oryantasyon faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinin,

Mülteci öğrencilere yönelik gerekli eğitim-öğretim ihtiyacının giderilmesinin mülteci öğrencilerle ilgili problemlerin çözümünde etkili olacağı öngörülmektedir.

Öncelikle iç Anadolu bölgesinde yapılan bu çalışma tüm Türkiye üzerinde yapılması ve mülteci öğrencilerin eğitim gördüğü tüm kademelerde görev yapan öğretmenlerin yaşadıkları sorunların tespit edilmesine yönelik araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Abadan-Unat, N. (2006) *Bitmeyen göç-konuk işçilikten ulus-ötesi yurttaşlığı*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Adams, L. D. ve Kirova, A. (2006). *Global migration and education: schools, children and families*. Londra: Routledge.
- AFAD (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı) (2013). *Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılar, 2013 saha araştırması sonuçları*. T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. <https://www.afad.gov.tr/Dokuman>. Erişim Tarihi: 23.12.2016.
- AFAD (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı) (2016). *Suriye raporları*. T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. <https://www.afad.gov.tr/tr/2376/Suriye-Raporlari>. Erişim Tarihi: 23.12.2016.
- AFAD. (2013). Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılar. *2013 Saha Araştırması Sonuçları*. Ankara
- Akıncı, B., Nergiz, A., & Gedik, E. (2015). Uyum süreci üzerine bir değerlendirme: Göç ve toplumsal kabul. *Göç araştırmaları dergisi*, (2), 58-83.
- Akşit, G., Bozok, M. ve Bozok, N. (2015). Zorunlu göç, sorunlu karşılaşmalar: Hisar Köyü, Nevşehir'deki Suriyeli göçmenler örneği. *Maltepe Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 1(2): 92- 116
- Aksoy, Z. (2012). Uluslararası göç ve kültürlerarası iletişim. *Journal of International Social Research*, 5(20).
- Aksu, H., & Sevil, Ü. (2010). Göç ve kadın sağlığı. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 2(3), 133-138.
- Akyüz, E. (2012). *Çocuk Hukuku*. Ankara: Pegem Akademi.
- Al-Baldawi, R. (2002). Migration-related stress and psychosomatic consequences. *International Congress Series*, 1241, 271-278.
- Alaniz, M. L. (2002). Migration, acculturation, displacement: Migratory workers and substance abuse. *Substance Use and Misuse*, 37(8-10), 1253-1258.
- Arar, K., Örucü, D., & Ak Küçükçayır, G. (2019). Culturally relevant school leadership for Syrian refugee students in challenging circumstances. *Educational Management Administration & Leadership*, 47(6), 960-979.

- Atlıhan, A. M. (2019). Göçmen öğrencilerin okul örgütüne uyumunda öğretmen ve okul yöneticilerinin rolleri.
- Aykırı, K. (2017). Sınıf öğretmenlerinin sınıflarındaki Suriyeli öğrencilerin eğitim durumlarına ilişkin görüşleri. *Turkish Journal of Primary Education*, 2(1), 44-56.
- Aytaç, Gürsel (2012), *Edebiyatta Göç*, Almanya'ya Göçün 50. Yılında Göç, Kimlik ve Edebiyat, KIBATEK, Ankara.
- Balkar, B., Şahin, S., Babahan, N.I. (2016). Geçici Eğitim Merkezlerinde (Gem) görev yapan Suriyeli öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlar. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 12(6), 1290-1310.
- Bakırtaş, T. (2012), Küresel gelişme modelinde uluslararası göç olgusu ve yansımaları, *Alternatif Politika*, 4(2), 232-261.
- Başar, M., Akan, D., & Çiftçi, M. (2018). Mülteci öğrencilerin bulunduğu sınıflarda öğrenme sürecinde karşılaşılan sorunlar. *Kastamonu Education Journal*, 26(5), 1571-1578. doi:10.24106/kefdergi.427432
- Bhugra, D. (2000). Migration and schizophrenia. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 102(407), 68-73.
- Bhugra, D. (2003). Migration and depression. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 108(418), 67-72.
- Bhugra, D., ve Becker, M. A. (2005). Migration, cultural bereavement and cultural identity. *World Psychiatry*, 4(1), 18-24.
- Bierman, A. (2006). Does religion buffer the effects of discrimination on mental health? Differing effects by race. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 45(4), 551-565.
- Birleşmiş Milletler, 2013. International migration 2013. <http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/publications/wallchart/docs/wallchart2013.pdf>. (Erişim Tarihi: 28.11.2015).
- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, 2014. Persons of concern. http://popstats.unhcr.org/en/persons_of_concern. (Erişim Tarihi: 28.11.2015).
- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, 2015a. Türkiye'de UNHCR. <http://www.unhcr.org.tr/?content=640>. (Erişim Tarihi: 28.11.2015).

- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, 2015b.
http://www.unhcr.org.tr/uploads/root/faq_-_turkish.pdf (Erişim Tarihi: 03.12.2015).
- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, 2017a. Ocak 2017 itibariyle UNHCR Türkiye istatistikleri.
[http://www.unhcr.org/turkey/uploads/root/tr\(66\).pdf](http://www.unhcr.org/turkey/uploads/root/tr(66).pdf) (Erişim Tarihi: 19.06.2017).
- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, 2017b. Refugee situations.
<http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php>. (Erişim Tarihi: 19.06.2017)
- Birman, D. (2002). *Mental health of refugee children: A guide for the ESL teacher*.
- Bitkal, S. (2014). Ulusötesi göçler ve mülteci sorunu: Suriye Örneği. *Akademik Perspektif*.
- BMMYK ve TC İçişleri Bakanlığı (2005). *İltica ve Göç Mevzuatı*, Ankara.
- Börü, N. ve Boyacı, A. (2016). Göçmen öğrencilerin eğitim-öğretim ortamlarında karşılaştıkları sorunlar: Eskişehir ili örneği. *Turkish Studies*. 11(4), 123-158.
- Brown, T. A. (2015). *Methodology in the social sciences. Confirmatory factor analysis for applied research (2nd ed.)*. New York, NY, US: The Guilford Press
- Buz, S. (2004), *Zorunlu Çıkış Zorlu Kabul: Mültecilik, Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği Yayınları*: Ankara.
- Büyüköztürk, Ş., Şekercioğlu, G. ve Çokluk, Ö., (2014). *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik: SPSS ve LISREL Uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık
- Büyüköztürk, Ş. (2007). *Veri analizi el kitabı (7. Baskı)*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak-Kılıç, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* Ankara: Pegem Akademi.
- Calgary Eğitim Kurulu, 2015. Mültecilere Öğretim.
<http://teachingrefugees.com/student-background/refugee-journey/war-affected-children/>. (Erişim Tarihi: 06.12.2015).
- Cengiz, D. (2015). “Zorunlu göçün mekânsal etkileri ve yerel halkın algısı; Kilis örneği”, *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, S. 10 (2), s. 101-122.

- Cin, Gözde. *Suriyeli öğrencilere eğitim veren sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları sorunlar ve psikolojik sağlamlık düzeyi: Adana ili örneği*. Yüksek Lisans tezi, Çağ Üniversitesi, 2018.
- Cohen R.J. and Swerdlik M.E. (2010). *Psychological Testing and Assessment*. Boston, McGraw-Hill Companies.
- Comrey, A., ve Lee, H. (2013). *A first Course in Factor Analysis*. New York: Lawrence Erlbaum Associates.
- Coşkun, İ. ve Emin, M. (2016). *Suriyelerin Eğitiminde Yol Haritası: Fırsatlar ve Zorluklar*, Ankara: SETA Yayınları.
- Danış, A. D. (2004). Yeni göç hareketleri ve Türkiye. *Birikim Dergisi*, 184, 216-224.
- Day, L. H., ve Icduygu, A. (1997). The consequences of international migration for the status of women: A Turkish study. *International Migration*, 35(3), 337-372.
- Demirhan, Y., & Aslan, S. (2015). Türkiye'nin sınır ötesi göç politikaları ve yönetimi. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 23-62.
- Deniz, A., C., Ekinci, Y. ve Hulusi, A., B. (2016). "Suriyeli Sığınmacıların Karşılaştığı Sosyal Dışlanma Mekanizmaları", *Akademik Araştırma ve Dayanışma Derneği Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, S. 14 (1), s. 17-40.
- Deniz, T. (2014). Uluslararası göç sorunu perspektifinden Türkiye. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 18(1), 175-204.
- Dooley, K. T., & Thangaperumal, P. (2011). Pedagogy and participation: Literacy education for low-literate refugee students of African origin in a western school system. *Language and Education*, 25(5), 385-397.
- Dumont, W. (2003). Immigrant religiosity in a pluri-ethnic and pluri-religious metropolis: An initial impetus for a typology. *Journal of Contemporary Religion*, 18(3), 369-384.
- Duruel, M. (2016). Suriyeli sığınmacıların eğitim sorunu. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. 30(5), 1399-1414.
- Dücan, E. (2016). Türkiye'de iç göçün sosyo-ekonomik nedenlerinin bölgesel analizi. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(2), 167-183.
- Dromgold, Michelle S. *A Culture Of Managing Difference: The Field Of Migration Management And Syrian Movers To Turkey*. Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, 2015.
- Emin, M.N. (2016). *Türkiye'deki Suriyeli Çocukların Eğitimi Temel Eğitim Politikaları*. Ankara: Seta.

- Er, A.R., Bayındır, N. (2015). İlkokula giden mülteci çocuklara yönelik sınıf öğretmenlerinin pedagojik yaklaşımları. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4, 176-185.
- Erdem, C. (2017). Sınıfında mülteci öğrenci bulunan sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları öğretimsel sorunlar ve çözüme dair önerileri. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1, 26-42.
- Erdoğan, M.M. (2015). *Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal kabul ve uyum*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Erdoğan, M.M. (2014). Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum Araştırması". Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi, Ankara.
- Ereş, F. (2017). Türkiye'de göçmen eğitimi sorunsalı ve göçmen eğitiminde farklılığın yönetimi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(2):017-030.
- Ergen, H., Şahin, E. (2019). Sınıf öğretmenlerinin Suriyeli öğrencilerin eğitimi ile ilgili yaşadıkları problemler. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 44, s.377-405.
- Erkuş, A. (2012). Varolan ölçek geliştirme yöntemleri ve ölçme kuramları psikolojik ölçek geliştirmede ne kadar işlevsel: Yeni bir öneri. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 3(2), 279-290.
- Ertaş, H., & Kırac, A. G. F. Ç. (2017). Türkiye'de Suriyeli göçmenlere yönelik yapılan eğitim çalışmaları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, (13), 99-110.
- Faist, T. (2003), *Uluslar arası Göç ve Ulusaşırı Toplumsal Alanlar*, çev. Ayhan Kaya, Bağlam Yayıncılık: Ankara
- Fernández-Huertas Moraga, J., & Rapoport, H. (2015). Tradable Refugee-Admission Quotas (TRAQs), the Syrian crisis and the new European agenda on migration. *IZA journal of European labor studies*, 4(23), 1-13.
- Gagne, A., Al-Hashimi, N., Little, M., Lowen, M., & Sidhu, A. (2018). Educator perspectives on the social and academic integration of Syrian refugees in Canada. *Journal of Family Diversity in Education*, 3(1), 48-76.
- Gencer, T. E. (2017). Göç ve eğitim ilişkisi üzerine bir değerlendirme: Suriyeli çocukların eğitim gereksinimi ve okullaşma süreçlerinde karşılaştıkları güçlükler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 54, 838-851.

- Gencer, T. E. ve Karagöz, D. (2016). “Mülteci Çocukların Mekansal Ve Psiko-Sosyal Yoksunlukları: Kentsel Alanlarda Mülteci Çocuk Olmak”, (Ed. A. Çolpan Kavuncu), Kentsel Güvenlik ve Çocuk Suçluluğu, Ankara: Polis Akademisi Yayınları, ss. 37-46.
- Gencer, T. E. ve Özkan, Y. (2017). “Göç Eden Çocukların Kayıp Nesil Olmalarını Engellemek: Suriyeli Çocukların Eğitim Sistemi Üzerinden Entegrasyonu ve Okul Sosyal Hizmeti Uygulamaları”, Sosyal Sorunlar ve Sosyal Hizmetin Geleceği, Uluslararası Sosyal Hizmet Kongresi (USHK17), 29-31 Mayıs 2017, Ankara, Türkiye.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2017. Geçici korumamız altındaki Suriyeliler. http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-korumamiz-altindaki-suriyeliler_409_558_560 (Erişim Tarihi: 19.06.2017)
- Göksoy S. (2019). Vatandaşlık Eğitimi Mi? Çokkültürlülük ve Kapsayıcı Eğitimi Mi? *Uluslararası Liderlik Eğitimi Dergisi*, 2(2), 1-7.
- Gürbüz, Şefika (2006), “Kırdan Kente Zorunlu Göçün Nedenleri ve Sonuçları”, 8-11 Aralık 2005 *Uluslararası Göç Sempozyumu Bildirileri*, İstanbul: Zeytinburnu Belediye Başkanlığı Yayınları No: 6.
- Güngör, F., & ŞENEL, E. A. (2018). Yabancı uyruklu ilkökul öğrencilerinin eğitim-öğretiminde yaşanan sorunlara ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 8(2), 124-173.
- Hinkin, T.R. (1998). A Brief Tutorial on Development of Measures for Use in Survey Questionnaires. *Organizational Research Methods*, 1(1), 104-121.
- Holloway, S. L., & Valentine, G. (2000). Spatiality and the new social studies of childhood. *Sociology*, 34(4), 763-783.
- Hooper, Daire & Coughlan, Joseph & Mullen, Michael. (2007). Structural Equation Modeling: Guidelines for Determining Model Fit. *The Electronic Journal of Business Research Methods*. 6.
- Human Rights Watch. (2015). *Geleceğimi hayal etmeye çalıştığımda hiçbir şey göremiyorum Türkiye'deki Suriyeli mülteci çocukların eğitime erişiminin önündeki engeller*. https://www.hrw.org/sites/default/files/report_pdf. Erişim Tarihi: 19.07.2017.
- İstanbul Bilgi Üniversitesi Çocuk Çalışmaları Birimi. (2015), Suriyeli Mülteci Çocukların Türkiye Devlet Okullarındaki Durumu: Politika ve Uygulama Önerileri. <http://cocuk.bilgi.edu.tr/wp-content/uploads/2015/09/Suriyeli-Cocuklar-Egitim-Sistemi-Politika-Notu.pdf>. Son erişim tarihi: 11 Ocak 2016.

- Jafari, K. K., Tonga, N., & Kışla, H. (2018). Suriyeli öğrencilerin bulunduğu sınıflarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin görüşleri ve uygulamaları. *Academy Journal of Educational Sciences*, 2(2), 134-146.
- Jalbout, M. (2015). Partnering for a better future: ensuring educational opportunity for all Syrian refugee children and youth in Turkey. *Published by Theirworld, A World at School and Global Business Coalition for Education*.
- Karasu, M., A. (2016). “Şanlıurfa'da yaşayan Suriyeli sığınmacıların kentle uyum sorunu”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, S. 21 (3), s. 995-1014.
- Karaca, S. ve Doğan, U. (2014). Suriyeli göçmenlerin sorunları çalıştay sonuç raporu. Mersin Üniversitesi Bölgesel İzleme Uygulama Araştırma Merkezi.
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kara, P., & Korkut, R. (2010). Türkiye’de göç, iltica ve mülteciler. *Türk İdare Dergisi*, 467(1), 153-162.
- Kardeş, S., & Akman, B. (2018). Suriyeli sığınmacıların eğitimine yönelik öğretmen görüşleri. *İlköğretim Online*, 17(3).
- Kartal, B. ve Başçı, E. (2014). Türkiye’ye yönelik mülteci ve sığınmacı hareketleri. *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*. 12(2), 275-299.
- Kaptan, S. (1998). *Bilimsel Araştırma Teknikleri*, Ankara. Tekişik Ofset
- Kaya, A., ve Erdoğan, M. (2015). *Türkiye'nin göç tarihi 14. yüzyıldan 21. yüzyıla Türkiye'ye göçler*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Kazu, H., & Deniz, E. Kapsayıcı eğitim bağlamında öğretmenlerin mülteci öğrencilere ilişkin tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 14(20), 1-1
- Kılcan, B., Çepni, O., & Kılınç, A. Ç. (2017). Mülteci öğrencilere yönelik tutum ölçeğinin geliştirilmesi. *Journal of Human Sciences*, 14(2), 1045-1057. doi:10.14687/jhs.v14i2.4324.
- Kirişçi, Kemal, (2014), Syrian Refugees and Turkey’s Challenges: Going Beyond Hospitality, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu ve Brookings Enstitüsü, Washington D.C. <http://www.brookings.edu/~media/research/files/reports/2014/05/12-turkey-syrian-refugees-kirisici/syrian-refugees-and-turkeys-challenges-may-14-2014.pdf>. Son erişim tarihi: 15 Ocak 2016.

- Kiremit, R. F., Akpınar, Ü., & Akcan, A. T. (2018). Suriyeli öğrencilerin okula uyumları hakkında öğretmen görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 26(6), 2139-2149.
- Kirk, J., & Cassity, E. (2007). Minimum standards for quality education for refugee youth. *Youth Studies Australia*, 26(1), 50.
- Kline, P. (1994). *An Easy Guide to Factor Analysis*. New York, Routledge.
- Koçak, Y., & Terzi, E. (2012). Türkiye’de göç olgusu, göç edenlerin kentlere olan etkileri ve çözüm önerileri. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(3), 163-184.
- Kosic, A., Kruglanski, A. W., Pierro, A., and Manneetti, L. (2004). The social cognition of immigrants’ acculturation: Effects of the need for closure and the reference group entry. *Journal of Personality and Social Psychology*, 86(6),796-813.
- Köse, N.,Bülbül, Ö.,Uluman, M.(2019). Sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Journal of Continuous Vocational Education and Training*,1,16-29.
- Kultaş, Emrah.(2017) *Türkiye’de Bulunan Eğitim Çağındaki Suriyeli Mültecilerin Eğitimi Sorunu: Van İli Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- Kurbegovic, D. (2016). A survey study examining teachers’ perceptions in teaching refugee and immigrant students (Doctoral dissertation).
- Levent, F., & Çayak, S. (2017). Türkiye’de Suriyeli öğrencilerin eğitimine yönelik okul yöneticilerinin görüşleri. *HAYEF Journal of Education*, 14(1), 21-46.
- Liebkind, K., and Jasinska-Lahti, I. (2000). The influence of experiences of discrimination on psychological stress: A comparison of seven immigrant groups. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 10, 1-16.
- Lordoğlu, K. (2015). Türkiye’ye yönelen düzensiz göç ve işgücü piyasalarına bazı yansımalar. *Çalışma ve Toplum*. 44, 29-44
- Madziva, R., & Thondhlana, J. (2017). Provision of quality education in the context of Syrian refugee children in the UK: opportunities and challenges. *Compare: A Journal of Comparative and International Education*, 47(6), 942-961.
- Martin, S. F., & Larkin, M. A. (2000). *World migration report 2000*. International Organization for Migration.
- MEB, (2016a). “Göç ve Acil Durum Daire Başkanlığının Kurulmasına İlişkin Yönetmelik”,(http://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_05/18020117_gocveacildurumegitimdb.pdf. Erişim Tarihi: 05. 11.2017).

- MEB, Milli Eğitim Bakanlığı (2013b), Ülkemizde Geçici Koruma Altında Bulunan Suriye Vatandaşlarına Yönelik Eğitim Öğretim Hizmetleri” konulu genelge, 29 Eylül 2013
- MEB. (2015). *MEB Stratejik Plan (2015-2019)*. http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_09/10052958_10.09.2015sp17.15imzasz.pdf
- MEB, (2016b). “Suriyeli çocukların eğitimi için yol haritası belirlendi”, (<http://www.meb.gov.tr/suriyeli-cocuklarin-egitimi-icin-yolharitasi-belirlendi/haber/11750/tr> Erişim Tarihi: 22. 11.2017).
- MEB. (2013). Ülkemizde Kamp Dışında Misafir Edilen Suriye Vatandaşlarına Yönelik Tedbirler. http://melikgazi.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2013_05/03024558_suriye.pdf
- MEB. (2013b). Ülkemizde Geçici Koruma Altında Bulunan Suriye Vatandaşlarına Yönelik Eğitim Öğretim Hizmetleri Genelgesi. http://fethiye.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2013_10/02093016_scannedimage24.pdf
- MEB (2014). Yabancılar Yönelik Eğitim-Öğretim Hizmetleri Hakkında Genelge (2014/21).http://www.ilkergedik.net/uploads/dokuman/2014-21%20say__1__%20genelge.pdf sayfasından erişilmiştir.
- MEB. (2014). *Yabancılar Yönelik Eğitim-Öğretim Hizmetleri*. http://mevzuat.meb.gov.tr/html/yabyonegiogr_1/yabyonegiogr_1.html
- Merkezi, M. H. (2015). Suriye’den Gelen Sığınmacılar İçin Türkiye’de Geçici Koruma.
- Miller, J. (2009). Teaching refugee learners with interrupted education in science: vocabulary, literacy and pedagogy. *International Journal of Science Education*. 31(4), 571-592.
- Money, J. (2010). Comparative immigration policy. In Oxford Research Encyclopedia of International Studies.
- Moralı, G. (2018). Suriyeli mülteci çocuklara Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde karşılaşılan sorunlar. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(15), 1426-1449.
- Mosselson, J. (2006). Roots & Routes: A re-imagining of refugee identity constructions and the implications for schooling. *Current Issues in Comparative Education*, 9(1), 20.
- Muijs, D. (2004). Introduction to quantitative research. *Doing quantitative research in education with SPSS*, 1-12.

- Naditch, M. P., & Morrissey, R. F. (1976). Role stress, personality, and psychopathology in a group of immigrant adolescents. *Journal of Abnormal Psychology*, 85(1), 113-118.
- Nasıroğlu, S., & Çeri, V. (2016). Mülteciler ve Mülteci Çocukların Ruhsal Durumu. *Middle East Journal of Refugee Studies*, 1(1), 43-76.
- Naz, Y. (2015). *Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikası Ve Uluslararası Göçün Türkiye'deki Güncel Sorunları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Neto, F. (1995). Predictors of satisfaction with life among second generation migrants. *Social Indicators Research*, 35(1), 93-116.
- Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi, 2015, http://www.orsam.org.tr/tr/trUploads/Yazilar/Dosyalar/201519_rapor196tur.pdf. (Erişim Tarihi: 03.12.2015).
- ORSAM (Orta Doğu Stratejik Araştırmalar Merkezi) (2014) "Suriye'ye Komşu Ülkelerde Suriyeli Mültecilerin Durumu: Bulgular, Sonuçlar ve Öneriler", *ORSAM*.
- ORSAM-TESEV, 2015, Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri, Rapor No:195. <http://www.tesev.org.tr/assets/publications/file/09012015104258.pdf>. Son erişim tarihi: 20 Ocak 2016.
- ORSAM. (2014). *Suriye'ye komşu ülkelerde Suriyeli mültecilerin durumu: bulgular, sonuçlar ve öneriler*. 18.06.2016 tarihinde http://www.orsam.org.tr/tr/trUploads/Yazilar/Dosyalar/201452_189tur.pdf adresinden edinilmiştir.
- Oppedal, B., Røysamb, E., & Heyerdahl, S. (2005). Ethnic group, acculturation, and psychiatric problems in young immigrants. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 46(6), 646-660.
- Ortaylı, İ. (2006). *Son İmparatorluk Osmanlı: Osmanlı'yı Yeniden Keşfetmek 2*. Timaş Yayınları.
- Özcan, A. S. (2018). Turkey's education policy towards Syrian students in the context multiculturalism. *Pesa International Journal of Social Studies*, 4(1), 17-29.
- Özdamar, K. (2016). *Ölçek ve Test Geliştirme Yapısal Eşitlik Modellemesi*. Eskişehir: Nisan Kitabevi Yayınları.

- Özer, Y., Komşuoğlu, A. ve Ateşok, Z. Ö. (2016). Türkiye'deki Suriyeli çocukların eğitimi: Sorunlar ve çözüm önerileri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(37), 185-219.
- Özdemir, A., & Budak, F. (2017). Göçün çocuk ruh sağlığı üzerine etkileri. *Kadem Kadın Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 212-223.
- Pallant, J. (2013). SPSS survival manual: A step by step guide to data analysis using SPSS for Windows (version 12). Crows Nest, N.S.W: Allen & Unwin
- Peköz, Mustafa (2002). *Avrupa Birliği'nde Göçmenler*, Gün Yayıncılık, İstanbul.
- Gitmez, A. S. (1979). *Dış Göç Öyküsü*. Maya Matbaacılık ve Yayıncılık. Ankara.
- Perşembe, E.(2010). F.Almanya'nın Baden-Württemberg eyaletinde eğitim sistemi ve Türk göçmen çocuklarının eğitim sorunları. *On Dokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*,29,55-80.
- Pinson, H., & Arnot, M. (2010). Local conceptualisations of the education of asylum-seeking and refugee students: from hostile to holistic models. *International Journal of Inclusive Education*, 14(3), 247-267.
- Polat, F. (2012). *Türkiye'de Öğrenim Gören Yabancı Uyraklı İlköğretim Öğrencilerinin Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri*. (Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Ponizovsky, A. M., & Ritsner, M. S. (2004). Patterns of loneliness in an immigrant population. *Comprehensive Psychiatry*, 45(5), 408-414.
- Pryor, Carolyn, B, (2001), "New Immigrants and Refugees in American Schools: Multiple Voices", *Childhood Education*, Volume 77(5), s. 275-283.
- Reniers, G. (1999). On the history and selectivity of Turkish and Moroccan migration to Belgium, *International Migration* (Vol. 37, pp. 679-713).
- Rossi, A. (2008, April). The impact of migration on children in developing countries. In Unpublished manuscript prepared for the Youth Migration Conference (pp. 24-26).
- Roxas, K. (2011). Tales from the front line: Teachers' responses to Somali Bantu refugee students. *Urban Education*, 46(3), 513-548.
- Saklan, E., & Erginer, A. (2017). Classroom management experiences with Syrian refugee students. *Education Journal*, 6(6), 207-214.
- Sallan Gül, S. (2002), "Dış Göçler, Yoksulluk ve Türkiye'de Göçmenlere Yönelik Yardımlar", *İnsan Hakları Yılığ*, Cilt.23-24, 2001-2002.

- Sağlam, H. İ. ve İlkse Kanbur, N. (2017). Sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Sakarya University Journal of Education*, 7(2), 310-323.
- Sandal, E. K., Hançerkıran, M. ve Tıraş, M. (2016). Türkiye'deki Suriyeli mülteciler ve Gaziantep ilindeki yansımaları. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 15(2), 461-483.
- Sarıtaş, E., Şahin, Ü. ve Çatalbaş, G. (2016). İlkokullarda yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaşılan sorunlar. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(1), 208-229.
- SETA, (2015). *Türkiye'deki Suriyelilerin Hukuki Durumu Arada Kalanların Hakları Ve Yükümlülükleri*, Ankara: SETA Yayınları.
- SETA, (2016). "Türkiye'deki Suriyeli Çocukların Eğitimi", (<https://www.setav.org/etkinlikler/turkiyedeki-suriyeli-cocuklarin-egitimi/> Erişim Tarihi: 25. 11.2017).
- SETA ve THEIRWORLD (2017). Engelleri Aşmak: Türkiye'de Suriyeli Çocukları Okullandırmak. (<https://setav.org/assets/uploads/2017/11/Engelleri-A%C5%9Fmak-T%C3%BCrkiye%E2%80%99de-Suriyeli-%C3%87ocuklar%C4%B1Okulla%C5%9Ft%C4%B1rmak.pdf> Erişim Tarihi: 25. 11.2017).
- Seydi, A. R. (2014). Türkiye'nin Suriyeli sığınmacıların eğitim sorununun çözümüne yönelik izlediği politikalar. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31, 267-305.
- SGDD (Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği). (2015a). Suriyeli mülteci çocuklara yönelik koruma ve beslenme projesi. 15.06.2016 tarihinde <http://www.sgdd.org.tr/Suriyeli-Multecicocuklara-Yonelik-Koruma-ve-Beslenme-Projesi--i73> adresinden edinilmiştir.
- SGDD. (2015b). Gaziantep Suriyeli mültecilere çok yönlü destek merkezi. 17.06.2016 tarihinde <http://www.sgdd.org.tr/Gaziantep-Suriyeli-Multecilere-cok-Yonlu-Destek-Merkezi--i97> adresinden edinilmiştir.
- SGDD (Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği) (2016) "Eğitim Hakkı", <http://www.refugeeinturkey.org/Egitim-Hakki-i16> (1.8.2016)
- Skeldon, R. (1997), *Migration and Development*, Longman:England.
- Soyupek, Y. (2016). Türk Kamu Yönetiminde Göç Politikaları ve Göç Yönetiminin Belirlenmesinde Avrupa Birliği ve Avrupalı Değerlerin Yeri, Türk Göçü 2016 Seçilmiş Bildiriler I. *Türk Göçü 2016 Seçilmiş Bildiriler I*, 179-184.
- Suarez-Orozco, C. & Suarez-Orozco, M.M.(2001).Children of immigration. Cambridge, MA: Harvard University Press.

- Szente, J., Hoot, J., & Taylor, D. (2006). Responding to the special needs of refugee children: Practical ideas for teachers. *Early Childhood Education Journal*, 34(1), 15-20.
- Şeker, B. D. ve Aslan, Z. (2015). Refugee children in the educational process: A social psychological assessment. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 8(1), 86-105.
- Şen, M. (2014). Türkiye'de iç göçlerin neden ve sonuç kapsamında incelenmesi. *Çalışma ve Toplum*, 40(1).
- Şeker, D. (2016). Göç sürecinde kadın. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1), 199-214.
- Şencan, H. (2005). *Sosyal ve Davranışsal Ölçümlerde Güvenirlik ve Geçerlilik*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Şimsir, Z., Dilmaç, B. (2018). Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim gördüğü okullarda öğretmenlerin karşılaştığı sorunlar ve çözüm önerileri, 17(2), s.116-1134. doi 10.17051/ilkonline.2018.419647
- Şirin, N., A. (2011). 1989 Zorunlu göçü ve göçmenlerin sosyal entegrasyonu: Tekirdağ'daki Bulgaristan göçmenleri üzerine bir çalışma, *Uluslararası Balkan Kongresi*, Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli: 28-29 Nisan.
- Tabachnick, B.G. and Fidell, L.S. (2013) *Using Multivariate Statistics*. Pearson, Boston.
- Tabachnick, B.G. and Fidell, L.S. (2013) *Using Multivariate Statistics*. Pearson, Boston.
- Taneri, A. ve Tangülü, Z. (2017). İlkokul 4. Sınıf öğrencilerinin sığınmacılara bakış açılarının incelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(25), 187-214.
- Taşkın, D. (2014) Uluslararası göç sorunu perspektifinde Türkiye, *TSA Yıl : 18, S:1*, s184
- Tavşancıl, E. (2005). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*. Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Tekeli, İlhan (2014), *Göç ve Ötesi*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- Tezcan, M. (2000). *Dış göç ve eğitim*. Ankara: Anı.

- Tezcan, S. & Eryurt, M.A. (2006) Türkiye’de içgöç ve çocuk sağlığı, *Nüfusbilim Dergisi*, 28(29), 15-28
- Topkaya, Y. ve Akdağ, H. (2016). “Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının Suriyeli sığınmacılar hakkındaki görüşleri”, *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 7 (1), s. 767-786.
- Tunç, A. Ş. (2015). Mülteci davranışı ve toplumsal etkileri: Türkiye’deki Suriyelilere ilişkin bir değerlendirme. *Tesam Akademi Dergisi*, 2(2), 29-63.
- Tuzcu, A., & Ilgaz, A. (2015). Göçün kadın ruh sağlığı üzerine etkileri. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 7(1), 56-67.
- Tümertekin, E. Ve Özgüç, N., 2002, *Beşeri Coğrafya, İnsan, Kültür, Mekan*, Çantay Kitabevi, İstanbul.
- Türk Dil Kurumu(2011).*Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK.
- Türkiye’deki Suriyeli sayısı.27 Şubat 2020, <https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi-aralik-2019/>
- Uluocak, G. P. (2009). İç göç yaşamış ve yaşamamış çocukların okulda uyumu. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (26), 35-44.
- Unal, S. (2014). “Türkiye’nin beklenmedik konukları: “Öteki” bağlamında yabancı göçmen ve mülteci deneyimi”, *Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks*, S. 6 (3), s. 65-89.
- UNHCR, (2017). “Syria Regional Refugee Response”, (<http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php> Erişim Tarihi: 15.11.2017).
- UNHCR, (2009), UNHCR Policy on Refugee Protection and Solutions in Urban Areas, <http://www.unhcr.org/4ab356ab6.html>. Son erişim tarihi: 10 Ocak 2016.
- UNHCR, (2011a), Ensuring Access to Education: Operational Guidance on Refugee Protection and Solutions in Urban Areas, Geneva, <http://www.unhcr.org/4ea9552f9.pdf>. Son erişim tarihi: 26 Ocak 2015.
- UNHCR, (2011b), Türkiye’de UNHCR Gerçekler ve Rakamlar.
- UNHCR, (2014), 2014 Syria Regional Response Plan Turkey, <http://www.unhcr.org/syriarrp6/>. Son erişim tarihi: 10 Ocak 2016.
- UNHCR, (2015a), Curriculum Choices in Refugee Settings, Geneva, <http://www.unhcr.org/560be1209.html>. Son erişim tarihi: 10 Nisan 2016.

UNHCR, (2015b), Overview: 2015 Syria Response Plan and 2015-2016 Regional Refugee and Resilience Plan, <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php>. Son erişim tarihi: 26 Ocak 2015.

UNHCR (2017). Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler. [http://www.unhcr.org/turkey/uploads/root/faq_for_syrians_\(turkish\)_02032017.pdf](http://www.unhcr.org/turkey/uploads/root/faq_for_syrians_(turkish)_02032017.pdf) sayfasından erişilmiştir.

UNHCR, (2006a), The State of the World's Refugees 2006: Human Displacement in the New Millennium, Oxford University Press: Oxford.

UNICEF. (2015a). Türkiye'deki Suriyeli Çocuklar Bilgi Notu. http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/T%C3%BCrkiyedeki%20Suriyeli%20%C3%87ocuklar_Bilgi%20Notu%20Kas%C4%B1m%202015.pdf

UNICEF. (2015b) Education Under Fire: How Conflict in the Middle East is Depriving Children of Their Schooling. New York: UNICEF. http://www.unicef.org/mena/Education_Under_Fire.pdf

UNICEF. (2015c). Syria Crisis Education Factsheet. Middle East and North Africa out-of-School Children Initiative. New York: UNICEF. http://www.oosci-mena.org/uploads/1/wysiwyg/150313_Syria_factsheet_English.pdf

UNICEF, (2015d), Curriculum, Accreditation, and Certification for Syrian Children in Syria, Turkey, Lebanon, Jordan, Iraq and Egypt. New York: UNICEF. http://www.oosci-mena.org/uploads/1/wysiwyg/150527_CAC_for_Syrian_children_report_final.pdf

UNICEF-Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu. (2001). Dünya Çocuklarının Durumu Raporu, UNICEF.

UNICEF, (2015a), Syria Crisis Education Fact Sheet. Middle East and North Africa Out-Of-School Children Initiative, New York. http://www.oosci-mena.org/uploads/1/wysiwyg/150313_Syria_factsheet_English.pdf. Son erişim tarihi: 10 Ocak 2016.

UNICEF, (2015b), Regional Study: Curriculum, Accreditation and Certification for Syrian Children in Syria, Turkey, Lebanon, Jordan, Iraq and Egypt, UNICEF MENA Regional Office. http://www.ooscimena.org/uploads/1/wysiwyg/150527_CAC_for_Syrian_children_report_final.pdf.

UNICEF, (2016a), Children of Syria in Turkey, February 2016, http://unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/Children%20of%20Syria%20in%20Turkey_Info%20Sheet_%20February%202016_3.pdf. Son erişim tarihi: 10 Nisan 2016.

UNICEF, (2016b), Syria Crisis January 2016 Humanitarian Highlights & Results.
<http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/UNICEF%20Syria%20Crisis%20Situation%20Report%20-%20January%202016.pdf>. Son erişim tarihi: 10 Nisan 2016.

UNICEF, (2016c), Syria Crisis February 2016 Humanitarian Highlights & Results.
<http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/UNICEF%20Syria%20Crisis%20Situation%20Report%20-%20February%202016.pdf>. Son erişim tarihi: 10 Nisan 2016.

UNICEF (2017). Türkiye’de ‘Kayıp bir Kuşak’ oluşmasını önlemek.

http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/Children%20of%20Syria_01.2007_TR.pdf sayfasından erişilmiştir.

UNICEF (2017a). Kaynak eksiklikleri çatışma ve afet bölgelerindeki çocukların eğitimlerini tehdit ediyor. http://www.unicefturk.org/yazi/2017_G20 sayfasından erişilmiştir.

UNICEF. (2015a). *Türkiye’deki Suriyeli Çocuklar Bilgi Notu*.

UNICEF. (2016). *Türkiye’deki Suriyeli çocuklar raporu*. 18.06.2016 tarihinde https://www.unicefturk.org/suriye/Suriyeli_Cocuklar_Bilgi_Notu_Nisan%202016_1.pdf adresinden edinilmiştir.

UNICEF, 2015a. https://www.unicefturk.org/suriye/Suriyeli_Cocuklar_UNICEF_Bilgi_Dokumanı10_09_2015%201835-TR.pdf. (Erişim Tarihi: 03.12.2015).

UNICEF, 2015b. Suriye insani yardım operasyonu: Eğitim. <http://unicef.org.tr/sayfa.aspx?id=73&mnid=118&d=1&dil=tr> (Erişim Tarihi: 03.12.2015).

UNICEF Araştırma Ofisi, 2015. <http://www.unicef-irc.org/knowledge-pages/Migration-and-children/>. (Erişim Tarihi: 06.12.2015).

Urk, M. (2010). *Göç olgusu bağlamında mülteciler, sığınmacılar ve insan hakları* (Master's thesis, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Uzun, E. M. ve Bütün, E. (2016). Okul öncesi eğitim kurumlarındaki Suriyeli sığınmacı çocukların karşılaştıkları sorunlar hakkında öğretmen görüşleri. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 72-83.

Windle, J., & Miller, J. (2012). Approaches to teaching low literacy refugee-background students. *Australian Journal of Language and Literacy*, 35(3), 317.

Worthington, R. L., and Whittaker, T. A. (2006). Scale Development Research: A Content Analysis and Recommendations for Best Practices. *The Counseling Psychologist*, 34(6), 806-838.

Yalçın, C.(2004).*Göç sosyolojisi*. Ankara:Anı

Yıldırım, A., Şimşek, H. (2008). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yay.

Yılmaz, H. (2013) “Türkiye’de Suriyeli Mülteciler İstanbul Örneği” İnsan Hakları ve Mazlumlar İçin Dayanışma Derneği Raporu, http://istanbul.mazlumder.org/webimage/suriyeli_multeciler_raporu_2013.pdf (27.06.2016).

Yurdagül, H . (2005). The Congeneric Test Theory and The Congeneric Item Analysis: An Application for Unidimensional Multiple Choice Tests. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* , 38 (2) , 21-47 . DOI: 10.1501/Egifak_0000000116

Yurdakul, A., & Tok, T. N. Öğretmen gözüyle göçmen/mülteci öğrenci. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(2), 46-58.

Yaylacı, G. F., Serpil, H., & Polat, H. (2017). Paydaşların gözünden mülteci ve sığınmacılarda eğitim: Eskişehir örneği.

Ek.1.Araştırma İzni

Kırıkkale Üniv. Evrak Tarih ve Sayısı: 15/04/2019-E.8344

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Temel Eğitim Genel Müdürlüğü

Sayı : 70297673-605.01-E.6929429
Konu : Araştırma İzin Talebi

05.04.2019

KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

İlgi: a) Serhat GÜLCEGÜL'ün 20/03/2019 tarihli ve 5824795 sayılı dilekçesi.
b) Millî Eğitim Bakanlığının 22/08/2017 tarihli ve 2017/25 sayılı Genelgesi

Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Serhat GÜLCEGÜL'ün, "Mülteci Çocukların Eğitim Gördüğü Sınıflarda Görev Yapan Sınıf Öğretmenlerinin Yaşadığı Problemlerin İncelenmesi" konulu yüksek lisans tezi kapsamında hazırladığı veri toplama aracının Kırşehir, Kırıkkale, Çankırı, Kayseri, Ankara ve Eskişehir illerinde bulunan resmi ilkokullarda görev yapan sınıf öğretmenlerine uygulanmasına yönelik izin talebi, Genel Müdürlüğümüze incelenmiştir.

Yapılan inceleme sonucunda;

Söz konusu araştırmanın; 2018-2019 eğitim ve öğretimi aksatmayacak şekilde gönüllülük esasına dayalı olarak uygulanması, uygulamalarda sadece yazımız ekinde gönderilen mühürlü anketin kullanılması ve elde edilen kişisel verilerin (doğum yeri, vb) gizliliği hususuna dikkat edilmesi, çevrimiçi ortamda (<https://goo.gl/forms/Ivv3ipFoUZzw50P12>) link adresi üzerinden dayandırılması çerçevesinde, Genel Müdürlüğümüze bağlı ilkokullarda yürütülmesinde herhangi bir sakınca bulunmamaktadır.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Dr. Cem GENÇOĞLU
Bakan a.
Genel Müdür

Ekler:

- 1-İlgi (a) yazı ve ekleri
- 2-Mühürlü Anket (2 sayfa)

DAĞITIM:

Gereği:
Kırıkkale Üniversitesi Rektörlüğüne
(mühürlü anket ek konuldu 2 sayfa)

Bilgi:
Kırşehir, Kırıkkale, Çankırı, Kayseri
Ankara, Eskişehir
Valiliklerine (İl Millî Eğitim
Müdürlükleri)
(Bilgi amaçlı olup, cevabi yazı
gönderilmeyecektir)

**BELGENİN ASLI
ELEKTRONİK İMZALIDIR**

Atatürk Biv. 06618 Kızılay ANKARA
Elektronik Adr: www.meb.gov.tr
osip@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: M. AKARSLU Şef
Tel: (0 312) 413 13 31
Faks: (0 312) 417 71 08

bu evrakın elektronik ortamda imzalandığına dair adresinden 7baf-5eb2-38fa-ad92-a714 adresine soru edilebilir

Ek-2. Araştırma İzni

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : 48897062-100-
Konu : Araştırma İzin Talebi.

İLKÖĞRETİM SINIF ÖĞRETMENLİĞİ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

İlgi : 15.04.2019 tarih ve E.8344 Sayılı yazı.

Anabilim Dalınız tezli yüksek lisans programı öğrencisi Serhat GÜLCEGÜL'ün "Mülteci Çocukların Eğitim Gördüğü Sınıflarda Görev Yapan Sınıf Öğretmenlerinin Yaşadığı Problemlerin İncelenmesi" isimli araştırma izin talebinin ilgili kurumca uygun görüldüğüne dair yazı ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinize rica ederim.

e-İmzalıdır
Prof. Dr. İsmail AYDOĞAN
Enstitü Müdürü

EK :
Yazı (1 Shf.)

Ek-3. Araştırma İzni

22./01./2019

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne

İlköğretim Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı Başkanlığına

İlköğretim Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı, Sınıf Öğretmenliği Programı kapsamında hazırlamakta olduğum “ **Mülteci Çocukların Eğitim Gördüğü Sınıflarda Görev Yapan Sınıf Öğretmenlerinin Yaşadığı Problemlerin İncelenmesi**” konulu tez çalışmam için veri toplamak amacıyla ekte yer alan ölçme araçlarını / anket çalışmalarını iç Anadolu bölgesindeki (Kırşehir, Kırıkkale, Çankırı, Kayseri, Ankara ve Eskişehir) İl ve ilçelerinde yer alan İlkokullarda çevrimiçi ortamda (<https://goo.gl/forms/Ivv3ipFoUZzw50P12>)

doldurulması için gerekli duyurunun yapılması üzere Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğünden gerekli izinlerin alınması hususunda;

Gereğini ve bilgilerinizi saygılarımla arz ederim.

Danışman Doç. Dr. Veli TOPTAŞ

Öğrenci Serhat GÜLCEGÜL

UYGUNDUR

ÖğrenciNo:1644621005

Cep Tel :05336581477

E-Posta :serhatgulcegul@gmail.com

Adres :Şehit Kamil Çelikkaya İlkokulu Yerköy/YOZGAT

Ekler

1-Ölçek

2- Tez Önerisi

Ek-4. Araştırma İzni

T.C.
MILLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Temel Eğitim Genel Müdürlüğü

Sayı : 70297673-605.01-E.6929429
Konu : Araştırma İzin Talebi

05.04.2019

KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

İlgi: a) Serhat GÜLCEGÜL'ün 20/03/2019 tarihli ve 5824795 sayılı dilekçesi.
b) Millî Eğitim Bakanlığının 22/08/2017 tarihli ve 2017/25 sayılı Genelgesi

Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Serhat GÜLCEGÜL'ün, "Mülteci Çocukların Eğitim Gördüğü Sınıflarda Görev Yapan Sınıf Öğretmenlerinin Yaşadığı Problemlerin İncelenmesi" konulu yüksek lisans tezi kapsamında hazırladığı veri toplama aracının Kırşehir, Kırıkkale, Çankırı, Kayseri, Ankara ve Eskişehir illerinde bulunan resmi ilkokullarda görev yapan sınıf öğretmenlerine uygulanmasına yönelik izin talebi, Genel Müdürlüğümüzce incelenmiştir.

Yapılan inceleme sonucunda:

Söz konusu araştırmanın; 2018-2019 eğitim ve öğretimi aksatmayacak şekilde gönüllülük esasına dayalı olarak uygulanması, uygulamalarda sadece yazımız ekinde gönderilen mühürlü anketin kullanılması ve elde edilen kişisel verilerin (doğum yeri, vb) gizliliği hususuna dikkat edilmesi, çevrimiçi ortamda (<https://goo.gl/forms/Ivv3ipFoUZZw50P12>) link adresi üzerinden duyurulması çerçevesinde, Genel Müdürlüğümüze bağlı ilkokullarda yürütülmesinde herhangi bir sakınca bulunmamaktadır.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Dr. Cem GENÇOĞLU
Bakan a.
Genel Müdür

Ekler:

- 1-İlgi (a) yazı ve ekleri
- 2-Mühürlü Anket (2 sayfa)

DAĞITIM:

Gereği:
Kırıkkale Üniversitesi Rektörlüğüne
(mühürlü anket ek konuldu 2 sayfa)

Bilgi:
Kırşehir, Kırıkkale, Çankırı, Kayseri
Ankara, Eskişehir
Valiliklerine (İl Millî Eğitim
Müdürlükleri)
(Bilgi amaçlı olup, cevabi yazı
gönderilmeyecektir)

Atatürk Blv. 06648 Kızılay/ANKARA
Elektronik Ağ: www.meb.gov.tr
e-posta: adsoyad@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: M. AKARSU Şef
Tel: (0 312) 413 13 31
Faks: (0 312) 417 71 08

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 7bab-5eb2-38f3-ad92-a7f4 kodu ile teyit edilebilir.

Ek-5. Araştırma İzni

KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİNE

20/03/2019

BAŞVURU NO	20190320611157850
ÜNİVERSİTE ADI	KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
ENSTİTÜ ADI	sosyal bilimler
BÖLÜM ADI	
ÜNVAN	Öğrenci
TC KİMLİK NUMARASI	63997322258
KONU	sınıfında mülteci öğrenci bulunan sınıf öğretmenlerinin yaşadığı problemin incelenmesi
ARAŞTIRMA TÜRÜ	Yüksek Lisans Tezi
ÖRNEKLEM GRUBU	Öğretmen,
KAPSAMI	Okul/Kurum,
İLLER	KIRŞEHİR KIRIKKALE ÇANKIRI KAYSERİ ANKARA ESKİŞEHİR
KURUM TÜRLERİ	Resmî İkokul,
İLETİSİM BİLGİLERİ	Adres:şehit kamil çelikkaya ilkokulu yerköy yozgat- Telefon:(533) 658-1477- Eposta:serhatgulcegul@gmail.com

Yukarıda bilgileri bulunan proje uygulamanı için Millî Eğitim Bakanlığında gerekli izinlerin alınması hususunda gereğini bilgilerinizde arz ederim.

Fk listesi

Tez Önerisi
Kablim Kabul Formu
Veri toplama araçları

İmza
SERHAT GÖLCEGÖL
Öğrenci

Dilekçe ve eklerinin üst yazı ile TEMEL EĞİTİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜNE ulaştırılması gerekmektedir.

Ek-6. Öğretmenlere Yönelik Problem Ölçeği

Değerli Meslektaşlarım,

Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programında “SINIFINDA MÜLTECİ ÖĞRENCİ BULUNAN SINIF ÖĞRETMENLERİNİN YAŞADIĞI PROBLEMİN İNCELENMESİ” adlı tezi çalışmaktayım. Tezin verilerini toplamak için geliştirilen ankete vereceğiniz destek ve samimi cevaplarınızdan dolayı şimdiden çok teşekkür ederim. Kendinize en uygun seçeneği işaretlemeniz yeterli olacaktır. Ankete isim yazmanıza gerek yoktur.

Serhat GÜLCEGÜL
Kırıkkale Üniv.Sosyal Bil. Enst.
Yüksek Lisans Öğrencisi

KİŞİSEL BİLGİLER

1.Cinsiyetiniz

- Kadın
 Erkek

2.Mezun Olduğunuz Fakülte ve Bölümü

- Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği
 Eğitim Fakültesi Diğer Bölümler
 Diğer Fakülte ve Bölümler
 Ön Lisans

3.Kıdem Yılınız

- 0-5 yıl
 6-10 yıl
 11-17 yıl
 18-21 yıl
 22-25 yıl
 25 yıl ve üzeri

4.Öğrenim düzeyiniz.

- ön lisans
 lisans
 lisansüstü
 doktora

5.Kaçıncı sınıf okutuyorsunuz?

- 1.sınıf
 2.sınıf
 3.sınıf
 4.sınıf

6.Sınıfınızda bulunan mülteci öğrencinin uyruğu nedir?(birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

- Suriyeli
 İranlı
 Iraklı
 Afganistanlı
 Diğer

**Sınıfta Mülteci Öğrenci Bulunan Sınıf Öğretmenlerinin Yaşadığı
Problemlerin İncelenmesi İle İlgili Anket**

	Her Zaman ()	Genellikle ()	Bazen ()	Nadiren ()	Hiçbir Zaman ()
Mülteci öğrencilerin eğitimi ile ilgili hizmet öncesi eğitim almamandan kaynaklanan problem olduğunu düşünüyorum.					
Mülteci öğrencilerin eğitimi ile ilgili hizmet içi seminer eksikliğinden kaynaklanan problemlerin olduğunu düşünüyorum.					
Mülteci öğrencilerin ana dilini bilmememizden kaynaklanan problemler olduğunu düşünüyorum.					
Mülteci öğrencilerin kültürel farklılıklarını bilmememizden kaynaklanan problemler olduğunu düşünüyorum.					
Mülteci öğrencilerin eğitim- öğretim dilini bilmemelerinden kaynaklanan problemler olduğunu düşünüyorum.					
Mülteci öğrenci velilerinin ekonomik yetersizliklerinden kaynaklanan problemler olduğunu düşünüyorum.					
Mülteci öğrencilerin maddi olanaksızlıklar yüzünden problemler yaşadığını düşünüyorum.					
Okul idaresinin mülteci öğrencileri uygun sınıf seviyesine göre yerleştirememesinden kaynaklanan problemler olduğunu düşünüyorum.					
Okul idaresinin mülteci öğrencisi olan sınıfların mevcudunu ayarlayamamasından kaynaklanan problemler olduğunu düşünüyorum.					
Okul idaresinin mülteci öğrencilerle ilgili rehberlik ve oryantasyon sorununu çözemesinden kaynaklanan problemler olduğunu düşünüyorum.					
Mülteci öğrencilerin gerekli eğitim- öğretim malzemelerini sağlayamamasından kaynaklanan problemler olduğunu düşünüyorum.					
Mülteci öğrencilerle ilgili devamı sağlama ve gerekli yaptırımların uygulanmasının yetersizliğinden kaynaklanan problemler olduğunu düşünüyorum.					
Mülteci öğrencilerin eğitim- öğretime devam etmemelerinden kaynaklanan problemler olduğunu düşünüyorum.					